NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
prednesené 20. mája 2010[1]

1. Dvojčatá, z ktorých sa jedno v súčasnosti nachádza v Nemecku so svojou matkou, zatiaľ čo druhé je v Španielsku so svojím otcom, sú predmetom sporu o zverenie detí do osobnej starostlivosti medzi rodičmi, ktorí neboli nikdy zosobášení a ukončili svoje spolužitie. Španielsky súd vydal predbežné opatrenie zverujúce obe deti do osobnej starostlivosti otcovi, ktorý sa domáha uznania a výkonu tohto rozhodnutia v Nemecku. Nemecký Bundesgerichtshof (Federálny súd) žiada usmernenie, či takéto predbežné opatrenie musí byť uznané a vykonané v inom členskom štáte rovnakým spôsobom ako rozsudok príslušného súdu zverujúci deti do osobnej starostlivosti s konečnou platnosťou.

Úvod

3. Úvod nariadenia zahŕňa, okrem iného, tieto odôvodnenia:

„(2) Európska Rada v Tampere schválila zásadu vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí ako základ na vytvorenie skutočného justičného priestoru a za prioritu označila právo styku s dieťaťom.

…

Právny rámec

2. Vnútroštátny súd žiada, aby sa rozhodlo o výklade článku 2 ods. 4 a článkov 20 a 21 a nasl. nariadenia „Brusel IIa“ [2]. Ostatné časti nariadenia sú však tiež relevantné.

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243) (ďalej len „nariadenie“ alebo, ak je potrebné odlíšiť ho od iných nariadení, „toto nariadenie“).

(5) S cieľom zabezpečiť rovnosť pre všetky deti, toto nariadenie sa vzťahuje na všetky rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach, vrátane opatrení na ochranu dieťaťa, nezávisle na konaniach v manželských veciach.

…

(12) Kritériá právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností, upravené týmto nariadením, sú tvorené tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, najmä kritériu blízkosti. To znamená, že právomoc by mal mať v prvom rade členský štát obvyklého pobytu dieťaťa, s výnimkou určitých prípadov zmeny pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností.

…

(16) Toto nariadenie nemá brániť súdom členského štátu, aby v naliehavých prípadoch prijímali predbežné opatrenia, vrátane ochranných opatrení, ktoré sa týkajú osôb alebo majetku nachádzajúcich sa v danom štáte.

(17) V prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť návrat dieťaťa, a na tento účel by sa mal naďalej uplatňovať Haagsky dohovor z 25. októbra 1980[3], doplnený ustanoveniami tohto nariadenia, najmä jeho článkom 11. …

…

(21) Uznávanie a výkon rozsudkov vydaných v členskom štáte sa má zakladať na zásade vzájomnej dôvery a dôvody neuznania by sa mali obmedziť na najnutnejšie minimum.

(22) Verejné listiny a dohody medzi účastníkmi, ktoré sú vykonateľné v jednom členskom štáte, by sa na účely uplatnenia pravidiel pre uznávanie a výkon mali považovať za ‚rozsudky [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*]'.

…

(23) Európska Rada v Tampere vo svojich záveroch (bod 34) usúdila, že rozsudky [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*] v oblasti rodinnoprávnych sporov sa majú ‚automaticky uznávať v celej únii bez ďalšieho konania alebo dôvodov na

3 — Haagsky dohovor o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí uzatvorený 25. októbra 1980 (ďalej len ‚Haagsky dohovor z roku 1980').

odmietnutie výkonu'. Práve kvôli tomuto rozsudky [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*] o práve styku a rozsudky [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*] o návrate, ktoré boli osvedčené v členskom štáte pôvodu podľa ustanovení tohto nariadenia, sa majú uznať a vykonať vo všetkých členských štátoch bez potreby akéhokoľvek ďalšieho konania. Opatrenia na výkon takýchto rozsudkov [rozhodnutí – *neoficiálny preklad*] sa naďalej spravujú vnútroštátnym právom.

(24) Proti osvedčeniu vydanému na uľahčenie výkonu rozsudku [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*] by nemalo byť možné odvolanie. Opraví sa iba vtedy, ak dôjde k vecnej chybe, t. j. ak nezodpovedá rozsudku [rozhodnutiu – *neoficiálny preklad*].

…“

Štruktúra nariadenia

4. Toto nariadenie upravuje manželské veci a veci rodičovských práv a povinností. Niektoré z týchto ustanovení sú relevantné pre jednu či druhú oblasť, zatiaľ čo ostatné sú spoločné pre obe tieto oblasti. Nižšie uvediem iba tie, ktoré sú relevantné vo vzťahu k otázkam rodičovských práv a povinností, ktoré vznikli v prejednávanom prípade. Môže byť však užitočné zohľadniť celkovú štruktúru nariadenia.

5. Kapitola I, ktorá upravuje rozsah pôsobnosti a vymedzenie pojmov, obsahuje články 1 a 2. Kapitola II upravuje súdnu právomoc a delí sa na tri oddiely: oddiel 1 (Rozvod, rozluka a anulovanie manželstva) obsahuje články 3 až 7; oddiel 2 (Rodičovské práva a povinnosti) obsahuje články 8 až 15; oddiel 3 (Spoločné ustanovenia) obsahuje články 16 až 20. Kapitola III upravuje uznávanie a výkon, obsahuje šesť oddielov: oddiel 1 (Uznávanie) obsahuje články 21 až 27; oddiel 2 (Návrh na vyhlásenie vykonateľnosti) obsahuje články 28 až 36; oddiel 3 (Spoločné ustanovenia pre oddiely 1 a 2) obsahuje články 37 až 39; oddiel 4 (Vykonateľnosť niektorých rozsudkov týkajúcich sa práva styku a niektorých rozsudkov, ktoré požadujú návrat dieťaťa) obsahuje články 40 až 45; oddiel 5 (Verejné listiny a dohody) obsahuje článok 46; oddiel 6 (Iné ustanovenia) obsahuje články 47 až 52. Kapitola IV upravuje spoluprácu medzi ústrednými orgánmi vo veciach rodičovských práv a povinností, obsahuje články 53 až 58. Kapitola V upravuje vzťahy k iným právnym nástrojom a obsahuje články 59 až 63, kým

kapitoly VI a VII obsahujú prechodné a záverečné ustanovenia na vysvetlenie zvyšného textu.

Rozsah pôsobnosti a vymedzenie pojmov

6. V súlade s článkom 1 ods. 1 písm. b) a článkom 1 ods. 2 písm. a) sa nariadenie vzťahuje, bez ohľadu na povahu súdu v občianskych veciach, na nadobúdanie, výkon, prenesenie, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností vrátane najmä osobnej starostlivosti o dieťa a práva styku s dieťaťom.

7. Článok 2 vymedzuje niektoré pojmy. Sú to najmä:

„1. pojem ‚súd' označuje všetky orgány v členských štátoch s právomocou vo veciach, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia podľa článku 1;

…

4. pojem ‚rozsudok [rozhodnutie – *neoficiálny preklad*]' označuje… rozsudok týkajúci sa [rozhodnutie týkajúce sa – *neoficiálny preklad*] rodičovských práv a povinností vydaný súdom členského štátu bez ohľadu na to, ako sa rozsudok označuje, vrátane uznesenia, príkazu alebo rozhodnutia [vydané súdom členského štátu bez ohľadu na to, ako sa rozhodnutie označuje, vrátane pojmov ‚rozsudok', ‚rozhodnutie' alebo ‚uznesenie' – *neoficiálny preklad*];

5. pojem ‚členský štát pôvodu' označuje členský štát, v ktorom sa vydal rozsudok, ktorý sa má vykonať;

6. pojem ‚členský štát výkonu' označuje členský štát, v ktorom sa žiada o vykonanie rozsudku;

7. pojem ‚rodičovské práva a povinnosti' označuje všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky. Tento pojem zahŕňa opatrovnícke právo [alebo právo na zverenie do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*] a právo styku s dieťaťom;

8. pojem ‚nositeľ rodičovských práv a povinností' označuje každú osobu, ktorá má rodičovské práva a povinnosti k dieťaťu;

9. pojem ‚opatrovnícke právo [alebo právo na zverenie do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*]' zahŕňa práva a povinnosti súvisiace s osobnou starostlivosťou o dieťa, najmä právo určiť miesto pobytu dieťaťa;

10. pojem ‚právo styku' zahŕňa najmä právo vziať dieťa na obmedzený čas na iné miesto, ako je miesto jeho obvyklého pobytu;

11. pojem ‚neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie' znamená premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa, ak:

a) je porušením opatrovníckeho práva [alebo práva na zverenie do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*] nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním;

a

b) za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto opatrovnícke právo [alebo právo na zverenie do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*] aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Opatrovnícke právo [alebo právo na zverenie do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*] sa považuje za vykonávané spoločne, ak na základe rozsudku alebo zo zákona jeden nositeľ rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností.

…"

Súdna právomoc

8. Článok 8 nariadenia, ktorý upravuje všeobecnú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností, znie:

„1. Súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.

2. Odsek 1 sa uplatňuje s výhradou ustanovení článkov 9, 10 a 12."

9. Článok 9 znie:

„1. Keď sa dieťa oprávnene presťahuje z jedného členského štátu do iného členského štátu a nadobudne tam nový obvyklý pobyt, súdy členského štátu pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa si zachovávajú, ako výnimku z článku 8, právomoc počas trojmesačného obdobia po presťahovaní vo veci zmeny rozsudku o práve styku, ktorý bol vydaný v tomto členskom štáte predtým, ako sa dieťa presťahovalo, ak nositeľ práva styku na základe rozsudku o práve styku má naďalej svoje obvyklý pobyt v členskom štáte pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa.

2. Odsek 1 sa neuplatňuje, ak sa nositeľ práva styku, ktorý je uvedený v odseku 1, podrobil právomoci súdov členského štátu nového obvyklého pobytu dieťaťa účasťou na konaní pred týmito súdmi bez toho, aby namietal ich právomoc."

10. Článok 10 upravuje súdnu právomoc v prípadoch únosu dieťaťa. V stručnosti je jeho účinok ten, že ak je dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržiavané v inom členskom štáte, než malo až do tohto času svoj zvyčajný pobyt, nedôjde automaticky k vzniku žiadneho nového zvyčajného pobytu, na ktorom by bolo možné založiť súdnu právomoc súdov nového členského štátu, takže súdy pôvodného členského štátu zvyčajného pobytu si zachovajú svoju súdnu právomoc. (V článku 11 sa nachádza ustanovenie, na základe ktorého je za týchto okolností nariadený návrat dieťaťa.)

11. Článok 12 upravuje presun súdnej právomoci. Podľa článku 12 ods. 3 najmä v konaniach, ktoré nesúvisia s rozvodom, rozlukou alebo anulovaním manželstva, môžu mať súdy členských štátov právomoc vo veciach týkajúcich sa rodičovských práv a povinností, ak a) dieťa má k tomuto členskému štátu podstatnú väzbu, najmä na základe skutočnosti, že jeden z nositeľov rodičovských práv a povinností má zvyčajný pobyt v tomto členskom štáte, alebo že dieťa je štátnym príslušníkom tohto štátu, a b) všetci účastníci konania uznali právomoc súdov výslovne alebo iným jednoznačným spôsobom v čase začatia konania, a ak je to v najlepšom záujme dieťaťa. [4]

12. Podľa článku 13 ods. 1, ak nemožno určiť zvyčajný pobyt dieťaťa a právomoc nemožno založiť podľa článku 12, majú právomoc súdy členského štátu, v ktorom sa dieťa nachádza.

13. Článok 15 umožňuje, aby súd, ktorý má právomoc vo veci samej, výnimočne preniesol túto právomoc na súd iného členského štátu, ku ktorému má dieťa osobitnú väzbu (najmä ak je to nový alebo pôvodný štát zvyčajného pobytu dieťaťa, štát, ktorého štátnu príslušnosť má dieťa, alebo štát, ktorý je miestom zvyčajného pobytu nositeľa rodičovských práv a povinností), ak je tento súd vhodnejšie umiestnený na prejednanie veci a ak je to v najlepšom záujme dieťaťa.

4 — Hoci to možno nie je tu priamo relevantné, podľa článku 12 ods. 1 súd pri výkone svojej právomoci podľa článku 3 na základe návrhu na rozvod, rozluku alebo anulovanie manželstva má právomoc rozhodnúť v každej súvisiacej veci, ktorá sa týka rodičovských práv a povinností, ak a) aspoň jeden z manželov má rodičovské práva a povinnosti a ak b) manželia a nositelia rodičovských práv a povinností výslovne alebo iným jednoznačným spôsobom uznali právomoc týchto súdov v čase začatia konania a je to v najlepšom záujme dieťaťa.

14. Článok 17 vyžaduje, aby súd členského štátu aj bez návrhu vyhlásil, že nemá právomoc, ak sa začalo konanie vo veci, v ktorej podľa tohto nariadenia nemá právomoc konať, ale súd iného členského štátu túto právomoc konať má.

15. Článok 19 upravuje prekážku začatého konania a súvisiace konania. Uvádza najmä:

„…

2. Ak sa vedú konania týkajúce sa rodičovských práv a povinností k tomu istému dieťaťu a s rovnakým predmetom konania na súdoch rôznych členských štátov, súd, ktorý začal konať ako druhý, aj bez návrhu preruší konanie, až kým sa nepotvrdí právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý.

3. Keď sa potvrdí právomoc súdu, ktorý ako prvý začal konať, súd, ktorý začal konať ako druhý, odmietne vykonávať svoju právomoc v prospech tohto súdu.“

“

16. Článok 20, nazvaný „Predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení“, uvádza:

„1. V naliehavých prípadoch nebránia ustanovenia tohto nariadenia súdom členského štátu prijať predbežné opatrenia, vrátane ochranných opatrení, s ohľadom na osoby alebo majetok v tomto štáte, ktoré sú dostupné podľa práva tohto členského štátu, aj keby podľa tohto nariadenia mal právomoc rozhodovať vo veci samej súd iného členského štátu.

2. Platnosť opatrení uvedených v odseku 1 zanikne, len čo súd členského štátu, ktorý má právomoc podľa tohto nariadenia rozhodovať vo veci samej, prijal opatrenia, ktoré považoval za primerané.“

Uznávanie

17. Článok 21 nariadenia v rozsahu, v akom je to relevantné, uvádza:

„1. Rozsudok vydaný [Rozhodnutie vydané – *neoficiálny preklad*] v členskom štáte sa uznáva v ostatných členských štátoch bez osobitného konania.

…

3. Bez toho, aby bol dotknutý oddiel 4 tejto kapitoly, môže zainteresovaný účastník postupom upraveným v oddiele 2 tejto kapitoly navrhnúť vydanie rozhodnutia o uznaní rozsudku [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*].

…

4. Ak sa otázka uznania rozsudku [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*] vznesie ako predbežná otázka na súde členského štátu, tento súd môže v tejto otázke rozhodnúť."

18. Článok 23 stanovuje dôvody neuznania rozhodnutí týkajúcich sa rodičovských práv a povinností. V stručnosti sa tieto dôvody týkajú verejného poriadku, nevypočutia dieťaťa alebo účastníka konania, nezlučiteľnosti s neskorším rozsudkom alebo nedodržania postupov umiestnenia dieťaťa. Žiaden z nich sa nezdá byť dôvodom, na ktorý by sa v prejednávanej veci odvolávalo ako na relevantný.

19. Články 24 a 26 zakazujú akékoľvek preskúmanie (v členskom štáte výkonu) právomoci súdu členského štátu pôvodu alebo vecnej stránky rozhodnutia.

Výkon

20. Článok 28 ods. 1 nariadenia uvádza:

„Rozsudok [Rozhodnutie – *neoficiálny preklad*] o výkone rodičovských práv a povinností k dieťaťu vydaný v členskom štáte, ktorý je vykonateľný v tomto členskom štáte a ktorý bol doručený, sa vykoná v inom členskom štáte, ak tam bol vyhlásený za vykonateľný na návrh zainteresovaného účastníka."

21. V súlade s článkom 30 ods. 1 sa podanie návrhu riadi právnym poriadkom členského štátu výkonu. Podľa článku 30 ods. 3 v spojení s článkami 37 a 39 musí byť k návrhu pripojený a) odpis rozsudku, ktorý spĺňa požiadavky na preukázanie jeho pravosti, a b) osvedčenie vydané príslušným súdom alebo orgánom členského štátu pôvodu podľa vzoru stanoveného v prílohe II. Toto osvedčenie má v podstate podobu zoznamu podrobností, pokiaľ ide o súd, ktorý rozhodnutie vydal, o účastníkov konania, o dotknuté deti a o rozhodnutie, jeho vykonateľnosť v členskom štáte pôvodu a jeho nevyhnutný obsah.

22. Podľa článku 31 ods. 1 a 3 súd, na ktorý bol podaný návrh na vyhlásenie vykonateľnosti,

bezodkladne vydá rozhodnutie bez toho, aby sa rozhodnutie preskúmalo z vecnej stránky. Na tomto stupni ani osoba, proti ktorej sa o výkon žiada, ani dieťa nemajú právo v tomto štádiu robiť nijaké podania k návrhu. Proti rozhodnutiu o návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti môže v súlade s pravidlami stanovenými v článkoch 33 a 35 podať odvolanie každý z účastníkov konania. Podľa článku 31 ods. 2 možno návrh zamietnuť len z niektorého z dôvodov uvedených v článku 23 (hoci, podľa všetkého, to tiež nemožno zaručiť, ak jedna z podmienok stanovených v článku 28 ods. 1 – vykonateľnosť v členskom štáte pôvodu a doručenie odporcovi – nebola splnená).

Verejné listiny a dohody

23. Článok 46 nariadenia uvádza:

„Listiny, ktoré sa úradne vyhotovili alebo zaregistrovali ako verejné listiny a ktoré sú vykonateľné v jednom členskom štáte, ako aj dohody medzi účastníkmi, ktoré sú vykonateľné v členskom štáte, v ktorom boli uzatvorené, sa uznávajú a vyhlasujú za vykonateľné za rovnakých podmienok ako rozsudky.“

Cezhraničná spolupráca

24. Článok 53 vyžaduje, aby si členské štáty určili niekoľko ústredných orgánov na pomoc pri uplatňovaní nariadenia. Podľa článku 55 úlohy týchto orgánov zahŕňajú, pokiaľ ide o prípady rodičovských práv a povinností, uľahčenie komunikácie medzi súdmi, najmä na uplatnenie článku 15 (ktorý umožňuje postúpenie súdu vhodnejšie umiestnenému na prejednanie veci).

Predbežné rozhodnutia

25. Treba pripomenúť, že nariadenie bolo prijaté na základe článku 61 písm. c) a článku 67 ods. 1 ES, ktoré sa nachádzajú v tretej časti hlavy IV Zmluvy ES, nazvanej Vízová, azylová, prisťahovalecká politika a iné politiky, ktoré sa týkajú voľného pohybu osôb.

26. V dôsledku toho, kým bola táto zmluva účinná (do 30. novembra 2009), mohli v súlade s článkom 68 ods. 1 ES predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho

konania o jeho výklade iba tie súdy, proti ktorých rozhodnutiam nebol prípustný nijaký opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva.

27. Nadobudnutím účinnosti Zmluvy o fungovaní Európskej únie, presnejšie 1. decembra 2009, bol však článok 68 ods. 1 ES zrušený a právomoc podať návrh na začatie prejudiciálneho konania o záležitostiach patriacich do spornej oblasti sa už neobmedzuje iba na súdy, proti ktorých rozhodnutiu nie je prípustný nijaký opravný prostriedok.

28. Navyše (či už pred 30. novembrom 2009, alebo po ňom) majú súdy posledného uvedeného druhu nielen právo, ale aj povinnosť žiadať takéto rozhodnutie, ak zvážia, že je nevyhnutné na vydanie rozsudku. [5]

29. Napokon v prípade potreby môže Súdny dvor, či už na návrh vnútroštátneho súdu, alebo aj bez jeho návrhu (a pri zohľadnení, pokiaľ je to možné, hlavného cieľa, ktorým je dosiahnutie dlhotrvajúcej stability životov neplnoletých detí), prejednať návrh na začatie prejudiciálneho konania v tejto oblasti v rámci osobitného naliehavého konania v súlade s článkom 23a Štatútu Súdneho dvora a článkom 104b Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

Predchodcovia nariadenia v práve Európskej únie

30. Nariadenie je súčasťou procesu systematického vývoja práva Európskeho spoločenstva (teraz Únie) začatého Bruselským dohovorom z roku 1968 [6], ktorý je v súčasnosti takmer úplne nahradený nariadením č. 44/2001 [7]. Tieto dokumenty, hoci neupravujú záležitosti rodičovských práv a povinností, ktoré ako prvé upravovalo (aj keď iba vo vzťahu k manželským deťom) nariadenie č. 1347/2000 [8], sú teraz zrušené a nahradené

5 — Tretí odsek článku 234 ES a článku 267 ZFEÚ.

6 — Dohovor z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*]. Konsolidované znenie dohovoru zmeneného a doplneného štyrmi ďalšími doplnkovými dohovormi je uverejnené v Ú. v. ES C 27, 1998, s. 1. Tento dohovor je stále platný, pokiaľ ide o vzťahy medzi Dánskom a ďalšími členskými štátmi, rovnako ako vo vzťahu k určitým zámorským územiam.

7 — Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42), v znení zmien a doplnení – taktiež známe ako „nariadenie Brusel I“.

8 — Nariadenie Rady (ES) č. 1347/2000 z 29. mája 2000 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností k spoločným deťom manželov (Ú. v. ES L 160, s. 19; Mim. vyd. 19/001, s. 209) – taktiež známe ako „nariadenie Brusel II“. Tomuto nariadeniu predchádza a vo veľkej miere sa v ňom opakuje znenie „Bruselského dohovoru II“ o právomoci a o uznaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES C 221, 1998, s. 2), ktorý v skutočnosti nebol nikdy ratifikovaný, ale existuje k nemu dôvodová správa (správa Borrás, tamže, s. 27).

týmto nariadením. [9] Mnohé ich ustanovenia, ktoré sa týkajú uznávania a výkonu, najmä pokiaľ ide o predbežné opatrenia, sú podobné tým, ktoré sa nachádzajú v nariadení. Ak je to tak, judikatúra a iné právo [10] týkajúce sa týchto ustanovení tiež môžu byť v kontexte tohto nariadenia relevantné.

31. Nijaké z pravidiel právomoci sa v žiadnom z predchádzajúcich dokumentov netýka záležitostí rodičovských práv a povinností, ktoré sú nezávislé od manželských záležitostí.

32. Pokiaľ ide o prekážku začatého konania, článok 21 Bruselského dohovoru, článok 11 nariadenia č. 1347/2000 a článok 27 nariadenia č. 44/2001 obsahujú ustanovenia, ktoré majú *mutatis mutandis* ten istý účinok ako článok 19 ods. 2 a článok 19 ods. 3 tohto nariadenia. [11]

33. Pokiaľ ide o predbežné opatrenia, nariadenie č. 1347/2000 obsahovalo v článku 12 ustanovenie, ktorého znenie bolo zhodné so znením článku 20 ods. 1 tohto nariadenia, [12] pričom článok 24 Bruselského dohovoru a článok 31 nariadenia č. 44/2001 v podstate obsahujú podobné ustanovenie.

34. Pokiaľ ide o uznávanie, ustanovenia podobné (nie však zhodné) s už citovanými ustanoveniami [13] možno nájsť v článkoch 26 až 29 Bruselského dohovoru, v článkoch 14, 15, 17 a 19 nariadenia č. 1347/2000 a v článkoch 33 až 36 nariadenia č. 44/2001. Pochopiteľne, dôvody neuznávania sú osobitné v závislosti od typu dotknutého opatrenia a ani Bruselský dohovor, ani nariadenie č. 44/2001 celkom nebránia preskúmaniu právomoci súdu pôvodu, tak ako článok 24 tohto nariadenia.

35. Pokiaľ ide o výkon, ustanovenia článku 31 a nasl. Bruselského dohovoru, článok 21

9 — Takisto existoval návrh Komisie nariadenia Rady o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov vo veciach rodičovských práv a povinností [*neoficiálny preklad*] [KOM(2001) 505 v konečnom znení, Ú. v. ES C 332E, s. 269], ktoré nebolo nikdy prijaté.

10 — Súdny dvor sa pri mnohých príležitostiach odvolával na usmernenie stanovené v správe Jenard o Bruselskom dohovore [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES C 59, 1979, s. 1) a v správe Schlosser o pristúpení Dánska, Írska a Spojeného kráľovstva [*neoficiálny preklad*] (tamže, s. 71). Správa Borrás, spomenutá v poznámke pod čiarou 8, môže takisto poskytovať usmernenie na výklad nariadenia č. 1347/2000 a jeho nasledovníka, tohto nariadenia, podobne ako dôvodová správa k rôznym návrhom nariadení Komisie.

11 — Pozri bod 14 vyššie.

12 — Pozri bod 16 vyššie; je to taktiež zhodné (okrem použitia skôr slova „nariadenie“ než slova „dohovor“) s článkom 12 Bruselského dohovoru II, citovaného v poznámke pod čiarou 8.

13 — Pozri body 17 až 19 vyššie.

a nasl. nariadenia č. 1347/2000 a článok 38 a nasl. nariadenia č. 44/2001 predstavujú určité obdoby ustanovení článku 28 a nasl. nariadenia. [14]

36. Napokon, pokiaľ ide o pôvodné dokumenty a dohody, články 50 a 51 Bruselského dohovoru a články 57 a 58 nariadenia č. 44/2001 zaisťujú výkon za podmienok podobných tým, ktoré sú stanovené v článku 46 nariadenia [15], hoci v nariadení č. 1347/2000 neexistovalo žiadne takéto ustanovenie.

37. Týmito skoršími ustanoveniami sa budem podrobnejšie zaoberať v mojej analýze nižšie, a to v rozsahu, v akom môžu byť užitočné pre výklad nariadenia.

Medzinárodní predchodcovia nariadenia

38. Predsa však – ako je možno typické pre opatrenie zaoberajúce sa rodinným právom – nariadenie má viac než jednu líniu predchodcov.

39. Prvý Haagsky dohovor [16] týkajúci sa starostlivosti o neplnoleté osoby bol uzatvorený v roku 1902 [17]. Vo veľkej miere bol nahradený dohovorom z roku 1961 o ochrane dieťaťa [18]. Dohovor o ochrane dieťaťa bol následne nahradený (hoci nebol nahradený až v takej veľkej miere, keďže ratifikácia nie je skončená) nedávnym Haagskym dohovorom z roku 1996 o ochrane dieťaťa [19]. V príbuznej oblasti

14 — Pozri body 20 až 22 vyššie.

15 — Pozri bod 23 vyššie.

16 — Rôzne haagske dohovory, na ktoré sa odvoláva, možno nájsť na internetovej stránke (http://www.hcch.net) alebo vo vydaniach Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného, ktorej členmi sú všetky členské štáty a Európska únia sama osebe (pozri rozhodnutie Rady 2006/719/ES z 5. októbra 2006 o pristúpení Spoločenstva k Haagskej konferencii medzinárodného súkromného práva, Ú. v. EÚ L 297, s. 1, v spojení s poslednou vetou článku 1 ZEÚ). Internetová stránka tiež zahŕňa správu Steiger o dohovore z roku 1961, správu Pérez-Vera o dohovore z roku 1980 a správu Lagarde o dohovore z roku 1996, na ktoré sa možno odvolávať.

17 — Dohovor z 12. júna 1902 o starostlivosti o maloletých (ďalej len „dohovor z roku 1902“).

18 — Dohovor o právomoci orgánov a o rozhodnom práve v oblasti ochrany maloletých uzatvorený 5. októbra 1961 (ďalej len „dohovor z roku 1961“). V štátoch, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru z roku 1902 a dohovoru z roku 1961, sa uplatní dohovor z roku 1961. Dohovor z roku 1902, pokiaľ ide o dotknuté členské štáty, je stále platný vo vzťahoch medzi Luxemburskom, Belgickom a Rumunskom (pozri *Comparative study on enforcement procedures of family rights*, TMC. Asser Instituut, Haag 2007, s. 84). Dohovor z roku 1961 ratifikovalo 11 súčasných členských štátov vrátane Nemecka a Španielska.

19 — Dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa uzatvorený 19. októbra 1996 (Ú. v. ES L 151, s. 39). Podpísali ho všetky členské štáty Únie, ale doteraz ho ratifikovalo iba osem štátov, medzi ktoré však Nemecko a Španielsko nepatrí; všetky ostatné členské štáty, okrem Dánska, boli oprávnené ratifikovať ho alebo pristúpiť k nemu, zároveň v záujme Únie (pozri rozhodnutie Rady 2008/431/ES, tamže, s. 36).

existuje Haagsky dohovor z roku 1980 o únose dieťaťa [20].

40. Navyše existuje Dohovor Rady Európy o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti z roku 1980 [21].

41. Podľa článkov 60 až 62 nariadenia majú dohovory z rokov 1961, 1980 a 1996 vo vzťahoch medzi členskými štátmi, ktoré sú ich zmluvnými stranami, v zásade aj naďalej účinok v záležitostiach, ktoré neupravuje nariadenie, hoci nariadenie má prednosť v ním upravených záležitostiach.

42. Pokiaľ ide o právomoc v záležitostiach osobnej starostlivosti o dieťa, dohovor z roku 1902 v podstate zveruje kompetencie orgánom štátnej príslušnosti dieťaťa. Článok 7 však stanovuje, že až do rozhodnutia o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti a vo všetkých prípadoch naliehavosti akékoľvek opatrenia nevyhnutné na ochranu cudzej osoby dieťaťa alebo záujmov môžu byť zohľadnené orgánmi. Dohovor sa nezmieňoval o uznávaní a výkone takýchto opatrení v inom členskom štáte.

43. Dohovor z roku 1961 uprednostňuje právo štátnej príslušnosti dieťaťa, pokiaľ ide o „podriadenie maloletého právomoci určitého orgánu“, ale v iných ohľadoch zveruje právomoc prijímať opatrenia zamerané na ochranu osoby dieťaťa a jeho majetku orgánom štátu zvyčajného pobytu. Podľa článku 7 majú byť všetky takéto opatrenia uznané vo všetkých zmluvných štátoch, ale ak je ich výkon potrebný v inom štáte, uznanie a výkon sa má riadiť buď vnútroštátnym právom krajiny, v ktorej sa o výkon žiada, alebo príslušnými medzinárodnými dohovormi. Článok 9 – na ktorý sa však pravidlá upravujúce vzájomné uznávanie a výkon stanovené v článku 7 neuplatnia – stanovuje, že vo všetkých prípadoch naliehavosti môžu prijať akékoľvek nevyhnutné ochranné opatrenia orgány akéhokoľvek zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza alebo v ktorom má majetok.

44. Dohovor z roku 1996 upúšťa od odkazu na štátnu príslušnosť a zveruje právomoc vo všetkých veciach rodičovských práv a povinností (stanovených široko v článku 3) súdnym a správnym orgánom zmluvného štátu zvyčajného pobytu dieťaťa. Podľa článku 11 však vo všetkých prípadoch naliehavosti orgány zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza

20 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 3. Haagsky dohovor z roku 1980 ratifikovali všetky členské štáty.

21 — Uzatvorený 20. mája 1980 v Luxemburgu, European Treaty Series č. 105 (ďalej len „Európsky dohovor z roku 1980“). Ratifikovali ho všetky súčasné členské štáty s výnimkou Slovinska.

alebo v ktorom má majetok, môžu prijať akékoľvek nevyhnutné ochranné opatrenia, ktorých platnosť sa však skončí, len čo orgány štátu zvyčajného pobytu prijmú opatrenia, ktoré si vyžaduje situácia. Podľa článku 12 orgány zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza (inak ako v dôsledku neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania) alebo v ktorom má majetok, môžu prijať predbežné ochranné opatrenia, ktorých územný účinok sa obmedzuje na sporný štát. Články 23 až 28 umožňujú vzájomné uznanie a výkon na úrovni, ktorá je porovnateľná s úrovňou ustanovení nariadenia, ale za všeobecnejších podmienok. Článok 23 ods. 2 písm. a) umožňuje preskúmanie právomoci súdu pôvodu.

45. Haagsky dohovor z roku 1980 má za cieľ a) zabezpečiť rýchly návrat detí, ktoré boli neoprávnene premiestnené alebo zadržané v ktoromkoľvek zmluvnom štáte; b) zabezpečiť efektívne dodržiavanie práva osobnej starostlivosti o dieťa a práva styku podľa právneho poriadku jedného zmluvného štátu v iných zmluvných štátoch (článok 1). Okrem iného uvádza, že premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené, ak a) je porušením práva osobnej starostlivosti o dieťa nadobudnutého zo zákona podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa zvyčajný pobyt bezprostredne pred premiestnením, a b) v čase premiestnenia sa toto právo osobnej starostlivosti aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu, konkretizujúc, že sporné právo osobnej starostlivosti možno nadobudnúť najmä priamo zo zákona, na základe rozhodnutia súdu alebo správneho orgánu alebo na základe dohody platnej podľa právneho poriadku tohto štátu (článok 3). Podľa článku 16 orgány informované o neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní nemôžu rozhodnúť o práve osobnej starostlivosti, až kým sa nerozhodne, že dieťa nebude vrátené, alebo pokiaľ nie je v primeranom čase podaný žiaden návrh na navrátenie dieťaťa.

46. Európsky dohovor z roku 1980 neobsahuje nijaké ustanovenia o právomoci, ale stanovuje všeobecné pravidlo vzájomného uznávania a výkonu rozhodnutí týkajúcich sa práva osobnej starostlivosti o dieťa priznaného v ktoromkoľvek zmluvnom štáte, okrem niektorých výnimiek, porovnateľných, ale širších, ako sú tie, ktoré sú stanovené v článku 23 nariadenia [22]. Najmä právomoc orgánu vydávajúceho rozhodnutie môže byť z určitých dôvodov spochybňovaná [článok 9 ods. 1 písm. b) a článok 10 ods. 1]. Nie je však stanovený žiaden rozdiel, pokiaľ ide o to, či opatrenie vo svojej podstate je, alebo nie je predbežné alebo naliehavé. Dohovor taktiež stanovuje všeobecný procesný rámec získania

22 — Pozri bod 17 vyššie.

uznania a výkonu, ale menej detailnejšie ako nariadenie (články 13 až 16).

47. Na ustanovenia týchto dohovorov sa opäť budem odvolávať v rozsahu, v akom je to užitočné pre výklad nariadenia.

Bilaterálny dohovor medzi Nemeckom a Španielskom

48. Bilaterálny dohovor medzi Nemeckom a Španielskom o uznaní a výkone súdnych rozhodnutí a dohôd a o vykonateľných verejných dokumentoch v občianskych a obchodných veciach [23] bol podpísaný v Bonne 14. novembra 1983. Umožňuje vzájomné uznávanie a výkon rozhodnutí (vrátane tých, ktoré sa týkajú manželských vecí a vecí v oblasti rodinných vzťahov) prijatých súdom každého štátu, ktorý bol príslušný v súlade s pravidlami stanovenými v dohovore. Tento dohovor sa spomína v spornom predbežnom opatrení, ktoré bolo prijaté v prejednávanom prípade. Článok 59 ods. 1 nariadenia však konkretizuje (okrem určitých iných ustanovení, ktoré tu nie sú relevantné), že nariadenie v členských štátoch nahrádza „dohovory platné v čase nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia, ktoré boli uzavreté medzi dvomi alebo viacerými členskými štátmi a upravujú otázky, na ktoré sa vzťahuje toto nariadenie".

Skutkové okolnosti, konanie a prejudiciálne otázky

49. Matka dvojčiat, ktorej právo osobnej starostlivosti je sporné, má nemeckú štátnu príslušnosť. Otec má španielsku štátnu príslušnosť. Nikdy neboli zosobášení, ale od polovice roka 2005 až do začiatku roka 2007 žili spolu v partnerskom zväzku. Deti – chlapec M. a dievča S. – sa narodili predčasne 31. mája 2006. Ich zdravotný stav si vyžadoval zdravotnícku starostlivosť, ktorá trvala niekoľko mesiacov po pôrode. M. bol schopný opustiť nemocnicu v septembri 2006, ale S. nemohla opustiť nemocnicu až do marca 2007.

50. Medzičasom sa však rodičia týchto detí rozhodli, že svoje spolužitie ukončia. Dňa

23 — Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und Spanien über die Anerkennung und Vollstreckung von gerichtlichen Entscheidungen und Vergleichen sowie vollstreckbaren öffentlichen Urkunden in Zivil- und Handelssachen; Convenio entre España y la República Federal de Alemania sobre reconocimiento y ejecución de resoluciones y transacciones judiciales y documentos públicos con fuerza ejecutiva en materia civil y mercantil (ďalej len „bilaterálny dohovor z roku 1983").

25. januára 2007 podpísali dohodu upravujúcu ukončenie ich vzťahu. Pokiaľ ide o deti, hoci si obaja rodičia zachovali svoje rodičovské práva a povinnosti a právo osobnej starostlivosti o dieťa, matka sa mala vrátiť s dvojčatami do Nemecka, zatiaľ čo otec mal mať právo styku s nimi.

51. Táto dohoda bola overená notárom za prítomnosti a so súhlasom oboch strán 30. januára 2007 vo forme *convenio regulador* (dohoda upravujúca ukončenie manželstva alebo vzťahu obdobnému manželstvu, ktorá musí byť na účely vykonateľnosti schválená súdom [24]). Notárska zápisnica konkretizovala, že na účely úplného účinku musí byť dohoda schválená súdom [25] a že účastníci konania výslovne súhlasili s tým, že sa podriadia akýmkoľvek ďalším súdnym rozhodnutiam týkajúcim sa upravovaných záležitostí.

52. Keďže S. nemohla byť prepustená pred plánovaným termínom odchodu, presnejšie 2. februára 2007, matka v ten deň odletela do Nemecka iba so spoločným synom M. a so starším synom, ktorého mala z predchádzajúceho vzťahu.

Konanie začaté otcom v Španielsku

53. Dňa 28. júna 2007 podal otec na miestny súd prvého stupňa (Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial, ďalej len „španielsky súd“) návrh na prijatie „naliehavého a okamžitého predbežného opatrenia“ [26], konkrétne žiadal zverenie oboch detí do osobnej starostlivosti, nariadenie návratu M. do Španielska a zaviazanie matky platiť výživné vo výške 300 eur mesačne.

54. Španielsky súd výslovne preskúmal, či mal právomoc prijať takéto opatrenie, a dospel k záveru, že mal.

55. Vydané opatrenie uvádza, že otcov návrh na nariadenie predbežného opatrenia sa odvoláva na články 1 a 2 Haagskeho dohovoru z roku 1980, na nariadenie a článok 8 bilaterálneho dohovoru z roku 1983, pokiaľ ide o právomoc španielskych súdov.

24 — Články 81, 86 a 90 španielskeho občianskeho zákonníka; článok 777 Ley de enjuiciamiento civil (Občiansky súdny poriadok, ďalej len „LEC“).

25 — Pozri článok 46 nariadenia, už citovaný v bode 23. Zdá sa však, že takéto schválenie súdu v skutočnosti nebolo následne získané.

26 — Zdá sa, že „preventívne“ predbežné opatrenia možno žiadať pred podaním návrhu na rozvod, rozluku a neplatnosť manželstva v súlade s článkom 771 LEC za predpokladu, že hlavný návrh je podaný v rámci určitej lehoty, ktorá ak sa nedodrží, opatrenie zaniká. Toto konanie bolo, zdá sa, predmetom návrhu a uplatnilo sa analogicky v prejednávanom prípade, kde rodičia neboli zosobášení. Pozri poznámku pod čiarou 34.

56. Taktiež uvádza, že matka nebola prítomná na pojednávaní, ktoré sa konalo 26. septembra 2007,[27] ale predložila svoje písomné pripomienky v nemčine (preložené do španielskeho jazyka a zohľadnené súdom), ktorými napadla právomoc španielskych súdov a žiadala, aby konanie pokračovalo v Nemecku, kde sa medzičasom začalo.[28] Na súde bola zastúpená právnikom, ktorý tvrdil, že M. bol presunutý do Nemecka v súlade so zákonom, a to na základe notárom overenej dohody, a že jeho záujmy by mali byť riešené tam.

57. Španielsky súd vo svojom rozhodnutí, v ktorom konštatoval, že má právomoc, sa vo všeobecnosti odvolával na „citovanú európsku právnu úpravu a dohovory ratifikované Španielskom a Nemeckom". Konkrétne citoval článok 769 ods. 3 LEC, ktorý v konaniach týkajúcich sa len osobnej starostlivosti o deti alebo nárokov medzi rodičmi na výživné vo vzťahu k dieťaťu zveruje právomoc súdu prvého stupňa v mieste posledného spoločného pobytu rodičov. Tiež sa odvolával na článok 1 Haagskeho dohovoru z roku 1980, ktorý zveruje právomoc príslušnému súdu v mieste pobytu dieťaťa, pričom M. mal až do 2. februára 2007 zvyčajný pobyt v Španielsku.

58. Ďalej sa výslovne odvolával na článok 19 nariadenia, ktorý sa týka prekážky začatého konania, pokiaľ ide o to, že ak malo konanie začaté matkou v Nemecku[29] rovnaký predmet konania ako otcova skoršia žiadosť podaná v Španielsku, nemecký súd by mal prerušiť konanie.

59. Španielsky súd sa však neodvolával na článok 20 nariadenia, pokiaľ ide o predbežné a ochranné opatrenia prijímané v prípadoch naliehavosti. To môže navodzovať myšlienku, že sám seba považoval za súd, ktorý má všeobecnú právomoc, a nie iba obmedzenejšiu (vymedzenú a výnimočnú) právomoc prijať naliehavé alebo ochranné opatrenia, pokiaľ ide o osoby v rámci jeho územnej právomoci.

60. Španielsky súd tiež poznamenal, že generálny prokurátor, ktorý predložil pripomienky v prospech jeho právomoci, vyjadril pochybnosti, pokiaľ ide o zákonnosť odchodu M. zo Španielska, zdôrazňujúc, že notárom

27 — Vo svojich pripomienkach predložených Súdnemu dvoru uvádzala, že sa musela starať o M., ktorý bol v tom čase chorý.

28 — Dňa 20. septembra 2007; pozri bod 67 a nasl. nižšie.

29 — Pozri bod 67 a nasl. nižšie.

overená dohoda nebola schválená súdom.[30] Španielsky súd ďalej poznamenal (hoci nie výslovne na účely stanovenia základu právomoci), že otec tvrdil, že dohodu podpísal v tiesni alebo bol uvedený do omylu a že v deň podpisu tejto notárskej zápisnice šiel na políciu v snahe zabrániť matke odísť do Nemecka spolu s deťmi.

61. Ak sa nad tým zamyslím, tieto aspekty môžu navodzovať myšlienku, že španielsky súd sa domnieval, že došlo k nezákonnému premiestneniu M. v zmysle nariadenia a Haagskeho dohovoru z roku 1980, a tak si ponechal právomoc podľa článku 10 nariadenia. Opatrenie však výslovne neodkazuje ani na toto ustanovenie, ani na článok 8, na základe ktorého mohol sám osebe takisto preskúmať, či má právomoc konať vo veci vzhľadom na miesto zvyčajného pobytu M.[31]

62. Španielsky súd po tom, ako konštatoval, že má právomoc prijať opatrenie, o ktoré sa žiadalo, prijal 8. novembra 2007 opatrenie, ktoré potom, pokiaľ ide o právo osobnej starostlivosti, opravil 28. novembra 2007 (ďalej len „sporné opatrenie“). Ako naliehavé a okamžité ochranné opatrenie predbežne:

— zveruje dvojčatá do osobnej starostlivosti otcovi,[32] zatiaľ čo *patria potestad* (rodičovské práva a povinnosti) budú mať obaja rodičia; v tejto súvislosti musí matka vrátiť M. jeho otcovi v Španielsku, pričom si zachová právo neobmedzeného styku s oboma deťmi,

— zakazuje, aby deti opustili územie Španielska bez predchádzajúceho povolenia,

— zveruje cestovné pasy oboch detí ich otcovi,

— akákoľvek zmena bydliska detí podlieha predchádzajúcemu schváleniu súdu a

— pre matku sa nestanovuje žiadna vyživovacia povinnosť.

63. Zo súdneho dokumentu, ktorý sprevádzal sporné opatrenie, datovaného 11. januára 2008, a z článkov 451 a 452 LEC, na ktoré sa dokument odvoláva, sa zdá, že návrh na zrušenie alebo zmeny opatrenia mohol

30 — Pozri bod 51 vyššie a článok 46 nariadenia citovaný v bode 23.

31 — Naopak, v prípade, že bol presun M. do Nemecka v súlade so zákonom, články 8 a 9 čítané spolu by implikovali, že tu má nový zvyčajný pobyt, čo by zakladalo právomoc nemeckých súdov.

32 — Pred opravou priznávalo opatrenie spoločné opatrovnícke právo otcovi; čo je v opravnom opatrení označené ako „vecná chyba“.

byť podaný na ten istý súd v rámci piatich pracovných dní (ďalej len „recurso de reposición“). Vo svojich pripomienkach predložených Súdnemu dvoru španielska vláda uvádza, že proti predbežnému opatreniu, akým je napríklad sporné opatrenie, nebolo podané žiadne odvolanie, ale že môže byť zmenené v prípade nasledujúceho konania vo veci samej. Vysvetľuje, že predbežné opatrenia sa stávajú účinnými iba vtedy, ak po ich prijatí nasleduje podanie návrhu na rozhodnutie vo veci samej, pričom v prejednávanom prípade v januári 2008 došlo k ďalšiemu konaniu.

64. Španielsky súd 11. januára 2008 tiež vydal osvedčenie podľa vzoru stanoveného v prílohe II k nariadeniu. [33] Toto osvedčenie uvádzalo, okrem iného, to, že rozhodnutie nebolo vyhlásené z dôvodu neprítomnosti na konaní, že je vykonateľné podľa práva členského štátu pôvodu, že bolo doručené matke, proti ktorej sa výkon navrhuje, a že ukladalo povinnosť navrátiť dieťa otcovi.

65. Vnútroštátny spis postúpený Bundesgerichtshof obsahuje dokumenty predložené matkiným právnikom v Nemecku, v ktorých sa uvádza, že opatrenie z 8. novembra 2007 bolo oznámené jej právnikovi v Nemecku 16. novembra 2007 a že sa predpokladá, že otcov právnik dostal toto oznámenie v ten istý deň. Ďalej uvádza, že otcov návrh na rozhodnutie vo veci samej bol podaný na španielsky súd 21. januára 2008, pričom na účely právoplatnosti predbežného opatrenia mal byť tento návrh podaný v lehote 30 pracovných dní od oznámenia opatrenia. [34]

66. Navyše v odpovedi na otázky Súdneho dvora matkin nemecký právnik tvrdil, že 28. októbra 2008 španielsky súd potvrdil svoju medzinárodnú právomoc a opäť sám seba pokladal za „súd, ktorý začal konanie ako prvý“ v zmysle článku 19 ods. 2 nariadenia. Matka podala odvolanie na Audiencia Provincial (Okresný súd) v Madride, ktorým napadla domnienku právomoci v konaní vo

33 — Pozri bod 21 vyššie. Táto forma osvedčenia sa týka rozsudkov v oblasti rodičovských práv a povinností. Hoci jedno z prijatých opatrení ukladalo matke povinnosť vrátiť M. otcovi, španielsky súd nedodržal formu osvedčenia podľa vzoru v prílohe IV, ktorý je stanovený pre rozsudky týkajúce sa návratu dieťaťa v situáciách po únose, úvodné nariadenie návratu dieťaťa a rozsudok o nenavrátení dieťaťa podľa Haagskeho dohovoru z roku 1980 (pozri článok 11 ods. 8, článok 40 ods. 1 písm. b) a článok 42 nariadenia a článok 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980).

34 — Zdá sa, že tak je to podľa článku 771 ods. 5 LEC („Los efectos y medidas acordados de conformidad con lo dispuesto en este artículo sólo subsistirán si, dentro de los *treinta días siguientes a su adopción* se presenta la demanda de nulidad, separación o divorcio“ – kurzívou zvýraznila generálna advokátka). Článok 771, na ktorý sa španielsky súd vo svojom opatrení odvoláva, sa týka ochranných opatrení, ktoré predchádzajú návrhu na neplatnosť, rozluku alebo rozvod. Podľa článku 772 ods. 1, ak je návrh prípustný, predchádzajúce predbežné opatrenia sú prebraté v novom konaní. Hoci rodičia neboli nikdy zosobášení, tieto ustanovenia sa zdajú byť uplatniteľné analogicky, ako uviedla španielska vláda, vzhľadom na článok 748 ods. 4, na základe ktorého sa ustanovenia kapitoly, ktorej sú uvedené ustanovenia súčasťou, uplatnia na konania týkajúce sa výlučne starostlivosti o maloleté deti.

veci samej. Krátko pred pojednávaním týkajúcim sa tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania odvolací súd nevyhovel odvolaniu, pričom potvrdil právomoc súdu prvého stupňa, pokiaľ ide o obe dvojčatá, a vo svojom rozhodnutí odkázal na článok 20 nariadenia. Nijaké ďalšie konanie vo veci samej však nebolo na súde prvého stupňa začaté.

Konanie začaté matkou v Nemecku

67. Dňa 20. septembra 2007, kým vyššie uvedené konanie už prebiehalo v Španielsku, ale ešte predtým, ako bolo prijaté sporné opatrenie, začala matka konanie na Amtsgericht (Miestny súd) v Albstadte, v rámci ktorého sa domáhala zverenia oboch detí do osobnej starostlivosti.

68. Návrh na začatie prejudiciálneho konania uvádza, že toto konanie vo veci zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti bolo prerušené v súlade s článkom 16 Haagskeho dohovoru z roku 1980 [35]. Amtsgericht Stuttgart, čiže súd, ktorému bola v tom čase z procesných dôvodov vec pridelená, vyjadruje pochybnosti o svojej právomoci a vzhľadom na konanie vo veci samej prebiehajúce v Španielsku má v úmysle prerušiť konanie v súlade s článkom 19 ods. 2 nariadenia.

69. Podľa relevantných súdnych rozhodnutí predložených matkiným právnikom na žiadosť Súdneho dvora Amtsgericht 8. decembra 2008 z tohto dôvodu prerušil konanie. Po odvolaní, ktoré podala matka na Oberlandesgericht (Regionálny súd) v Stuttgarte, bolo však rozhodnutie o prerušení konania 14. mája 2009 zrušené. Odvolací súd poznamenal, že konanie v Španielsku bolo vo svojej povahe predbežné, kým konanie v Nemecku sa týkalo priznania osobnej starostlivosti o dieťa s konečnou platnosťou; dospel teda k záveru, že tieto dve konania nemajú rovnaký predmet konania v zmysle článku 19 ods. 2 a že súd nižšieho stupňa by mal v tomto smere opäť preskúmať svoju právomoc.

70. V rozhodnutí z 8. júna 2009 však Amtsgericht uviedol, že predsa len nebol presvedčený – najmä preto, lebo si nebol istý tým, či presun M. do Nemecka bol v súlade so zákonom, a teda právomoc bola zverená nemeckým súdom v zmysle článku 9 nariadenia, alebo v rozpore so zákonom, a v tomto prípade by si španielske súdy zachovali právomoc podľa článku 10. Rovnako dospel k záveru, že otázka právomoci môže byť vyriešená iba tak,

35 — Pozri bod 45 vyššie.

že sa Súdnemu dvoru predloží prejudiciálna otázka [36] s cieľom objasniť túto záležitosť.

Konanie začaté otcom v Nemecku

71. V konaní, v ktorom došlo k podaniu tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania, sa otec domáha vyhlásenia vykonateľnosti sporného opatrenia v Nemecku.

72. Ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, otec najskôr žiadal nariadenie návratu M. a iba z preventívnych dôvodov žiadal vyhlásenie vykonateľnosti sporného opatrenia. Následne však tvrdil, že jeho prioritou je vyhlásenie vykonateľnosti.

73. Súdny spis vnútroštátneho súdu postúpený Súdnemu dvoru zahŕňa overené kópie (a overené nemecké preklady) pôvodného opatrenia a opravného opatrenia španielskeho súdu, spolu s osvedčením súdu z 11. januára 2008 podľa vzoru stanoveného v prílohe II k nariadeniu.

74. Príslušný súd prvého stupňa a odvolací súd (opäť Amtsgericht a Oberlandesgericht Stuttgart) k rozhodnutiu španielskeho súdu pripojili vykonávaciu klauzulu a upozornili matku, že v prípade neuposlúchnutia môže byť pokutovaná. Práve proti týmto rozhodnutiam matka podala na Bundesgerichtshof opravný prostriedok, založený na právnej otázke, ktorý sumarizuje rozsudok odvolacieho súdu takto.

75. Neexistuje nijaký zrejmý dôvod, prečo by rozhodnutie španielskeho súdu nemalo byť vykonateľné. Ide síce o predbežné opatrenie, ale článok 2 ods. 4 nariadenia na účely uznania a výkonu nerozlišuje medzi rôznymi formami rozhodnutia. Deti neboli vypočuté španielskym súdom, ale nevypočutie neporušuje žiadne podstatné procesné pravidlo nemeckého práva, a to tým viac, že deti mali v tom čase len jeden a pol roka. Matka tvrdí, že španielske rozhodnutie nie je vykonateľné, lebo konanie vo veci samej bolo začaté po lehote, španielsky súd však vydal osvedčenie podľa článku 39 nariadenia. Takisto neexistuje nijaký dôvod neuznania vykonateľnosti podľa článku 23 nariadenia. Nebolo zistené žiadne zjavné porušenie nemeckého verejného poriadku a právo byť vypočutý, ktoré matke prináležalo, bolo zachované prostredníctvom jej predvolania na pojednávanie. Skutočnosť,

36 — Súdny dvor doteraz nedostal žiadnu takúto otázku zo strany Amtsgericht, ktorý, samozrejme predtým, ako Zmluva o fungovaní Európskej únie nadobudla účinnosť, presnejšie 1. decembra 2009, nebol príslušný predložiť Súdnemu dvoru otázku patriacu do tejto oblasti.

že sa matka osobne nezúčastnila na pojednávaní, ale že sa dala zastúpiť svojím právnym zástupcom, bola spôsobená jej vlastným rozhodnutím. V konaní o uznaní a výkone tento súd nemôže preskúmať vecnú stránku zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti, o ktorom sa rozhodlo v Španielsku.

76. Matka pred Bundesgerichtshof tvrdila, že ustanovenia nariadenia týkajúce sa uznávania a výkonu sa na predbežné opatrenia, ktoré upravuje článok 20, neuplatnia, lebo ich nemožno klasifikovať ako „rozsudok týkajúci sa rodičovských práv a povinností“ v zmysle článku 2 ods. 4.

77. Bundesgerichtshof sa zaoberal rôznymi prístupmi existujúcimi v právnickej literatúre.

78. Prvá skupina autorov vylučuje z pôsobnosti ustanovení týkajúcich sa uznávania a výkonu opatrenia prijaté za okolností, ktoré sú stanovené v článku 20 ods. 1 nariadenia. Toto pravidlo klasifikujú ako jednoduché pravidlo právomoci – jeho výklad môže byť podporovaný rozsudkom vo veci A [37], podľa ktorého predbežné opatrenia v zmysle článku 20 musia mať dočasnú povahu a ich výkon a záväzná povaha musia vyplývať z vnútroštátnej právnej úpravy. Za predpokladu, že obaja účastníci konania sú vypočutí, predbežné opatrenia (iné ako tie, ktoré sa týkajú manželských vecí a vecí rodičovských práv a povinností) majú byť uznané a vykonané v súlade s Bruselským dohovorom a s nariadením č. 44/2001, pričom podliehajú iba obmedzeniam stanoveným Súdnym dvorom. Hoci situácia sa podľa tohto nariadenia zdá byť porovnateľná, článok 20 ods. 1 sa týka opatrení prijatých podľa práva členského štátu „s ohľadom na osoby alebo majetok v tomto štáte“, teda spája predmet opatrenia s právomocou. Z článku 1 ods. 1, článku 2 ods. 4 a článku 20 ods. 1 vyplýva, že pôsobnosť ustanovení týkajúcich sa uznávania a výkonu stanovených v nariadení sa obmedzuje na rozhodnutia vo veci samej.

79. Druhá skupina by rozšírila pôsobnosť článku 2 ods. 4 na predbežné opatrenia prijaté príslušným súdom, ktoré patria do oblasti konania vo veci samej, za predpokladu, že právo na vypočutie je chránené prinajmenšom *a posteriori*. Toto nariadenie, na rozdiel od Bruselského dohovoru a nariadenia č. 44/2001, upravuje trojstranné vzťahy, v rámci ktorých tretia osoba – dieťa – potrebuje osobitnú ochranu. Právo na vypočutie musí byť teda zaručené v niektorej z fáz

37 — Rozsudok z 2. apríla 2009, A, C-523/07, Zb. s. I-2805.

konania, hoci by to bolo až po tom, ako sa prijalo predbežné opatrenie. [38]

80. Tretia skupina by obmedzila uplatnenie nariadenia na predbežné opatrenia prijaté iba po vypočutí účastníkov konania. Samotné dodatočné splnenie požiadavky spravodlivého vypočutia nestačí. Je to práve chyba nariadenia, že umožňuje, pokiaľ ide o právo osobnej starostlivosti o dieťa, len prijatie nástrojov, ktoré sú inak určené na sporové konanie; k takémuto rozšíreniu by nemalo dôjsť tak, aby bol narušený vyvážený systém Haagskeho dohovoru z roku 1980.

81. Napokon štvrtá skupina zastáva názor, že všetky predbežné opatrenia by mali byť na účely uznávania a výkonu zahrnuté do systému nariadenia. Niektorí príslušníci tejto skupiny považujú opatrenia prijaté za okolností stanovených v článku 20 za „rozsudky [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*]“ v zmysle článku 2 ods. 4, zatiaľ čo ostatní príslušníci tejto skupiny sa s týmto názorom nestotožňujú, ale všetci súhlasia s tým, že ustanovenia článku 21 a nasl. sa na ne uplatňujú.

82. Výsledok matkinho odvolania a otcovej žiadosti o uznanie sporného opatrenia by sa teda menili v závislosti od uprednostneného prístupu. Podobne ako odvolací súd, aj Bundesgerichtshof súhlasí s tým, že opatrenie neporušuje nemecký verejný poriadok, že matka mala primeranú možnosť predložiť svoju vec španielskemu súdu a že skutočnosť, že dieťa staré 18 mesiacov nebolo vypočuté, nie je dôvodom na zamietnutie uznania a výkonu opatrenia.

83. Vzhľadom na uvedené úvahy Bundesgerichtshof žiada rozhodnúť o tejto prejudiciálnej otázke:

„Uplatňujú sa ustanovenia článku 21 a nasl. [nariadenia], ktoré sa týkajú uznávania a výkonu rozsudkov ostatných členských štátov, v súlade s článkom 2 ods. 4 tohto nariadenia aj na vykonateľné predbežné opatrenia v oblasti osobnej starostlivosti o dieťa v zmysle článku 20 tohto nariadenia?“

84. V odpovedi na otázku Súdneho dvora, či by sa naliehavé konanie podľa článku 104b Rokovacieho poriadku Súdneho dvora malo uplatniť, Bundesgerichtshof potvrdil, že takýto krok nepovažuje za nevyhnutný. Ani Súdny dvor nezačal naliehavé konanie z vlastného podnetu, hoci predseda súdu rozhodol, že vec by sa mala v súlade s prvým pododsekom článku 55 ods. 1 tohto rokovacieho poriadku prejednať prednostne.

38 — Porovnaj rozsudok zo 16. júna 1981, Klomps/Michel, 166/80, Zb. s. 1593.

85. Písomné pripomienky predložila matka, česká, nemecká, maďarská, talianska, portugalská, španielska vláda, vláda Spojeného kráľovstva a Komisia. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 17. marca 2010, boli zastúpení tí istí účastníci konania okrem talianskej, maďarskej a portugalskej vlády a predložili ústne pripomienky. Otec nepredložil Súdnemu dvoru žiadne vyjadrenie.

Posúdenie

Všeobecné úvahy

86. Spory týkajúce sa zverenia detí do osobnej starostlivosti sprevádzajúce rozpad vzťahu rodičov patria medzi najbolestivejšie a emocionálne najnáročnejšie, pričom úlohou súdov je ich urovnať. Snahy o zmiernenie rozporov, ktoré v týchto sporoch vznikajú, otestujú schopnosti poradcov, sociálnych pracovníkov, ako aj právnikov. Ak je súdne rozhodnutie nevyhnutné, často sa vníma ako nespravodlivé prinajmenšom jedným z dotknutých rodičov.

87. Ak takýto spor zasiahne viac než jednu krajinu a viac než jeden právny systém – ako je to čoraz bežnejšie v dnešnej Európskej únii –, ťažkosti môže poriadne zhoršiť nejasnosť, pokiaľ ide o to, ktoré orgány majú právomoc konať, a pravdepodobnosť, že jeden z rodičov sa bude musieť popasovať s právnym systémom, ktorý mu je navyše menej známy ako jeho vlastný, a často v jazyku, ktorý nie je jeho materinským jazykom.

88. Ako by to nestačilo, existuje všeobecná, polozrozumiteľná nedôvera v známu predstavu – neraz podporovaná populárnymi médiami, ktoré sa takýmito prípadmi pôsobivého ľudského záujmu zvyknú zaoberať –, že súdy cudzích krajín sú menej spravodlivé ako vlastné vnútroštátne súdy a že pravdepodobne nespravodlivo uprednostnia svojich vlastných štátnych príslušníkov.

89. Existenciu týchto ťažkostí nemožno poprieť. Zdôrazňujú však absolútnu nevyhnutnosť jasného súboru pravidiel o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v tejto oblasti na úrovni EÚ, kde omeškanie a pochybnosť môžu obzvlášť uškodiť najlepším záujmom tých, ktorí sú v prvom rade dotknutí – a to sú práve deti. Práve takýto súbor pravidiel sa nariadenie snaží zriadiť. V prípade pochybnosti (ktorá, zdá sa, existuje vo viacerých prípadoch, aspoň medzi nemeckými zástupcami právnej náuky zhrnutých Bundesgerichtshof)

ich výklad musí byť jasne poskytnutý Súdnym dvorom. [39]

90. Tieto pravidlá sa musia uplatniť pokojne, bez toho, aby sa zohľadnil akýkoľvek vplyv, ktorý pravdepodobne môžu mať na konanie vo veci samej. Majú čisto procesnú povahu. Ich účelom je po prvé zaručiť, aby sa podstatné otázky vyriešili promptne – nie unáhlene, ale bez omeškania, ktoré môže celkovo vyplývať z dĺžky trvania sporov o právomoc – súdom, ktorého právomoc, stanovená vzhľadom na najlepšie záujmy dieťaťa, najmä vzhľadom na kritérium blízkosti, môže byť jasne zistená; a po druhé, že rozhodnutia súdu majú úplný účinok, opäť bez omeškania a v rámci celej Európskej únie.

91. Pokiaľ ide o právomoc, nariadenie bolo vytvorené vzhľadom na stanovenie jasného rámca, na základe ktorého možno určiť súd, ktorý má právomoc konať. Nevyhnutne však budú existovať situácie, v rámci ktorých vzniká určitý stupeň neistoty. Z tohto dôvodu a z dôvodu nebezpečenstva, že sklamaný rodič bude vnímať vyhlásenie súdu o jeho vlastnej právomoci ako spojené s jeho záporným rozhodnutím vo veci samej, ktoré bude samo osebe pravdepodobne vnímané ako nespravodlivé, zdá sa, že je nevyhnutné, aby zistenie právomoci bolo v každom prípade možné odôvodniť ako výlučné a tak jasne a úplne, ako je to možné. Je poľutovaniahodné, že sporné opatrenie nedosiahlo tento podstatný cieľ.

92. Pokiaľ ide o uznávanie a výkon, nariadenie sa zakladá na obzvlášť vysokom stupni vzájomnej dôvery, vyžadovaní uznania bez použitia akéhokoľvek osobitného konania, obmedzení dôvodov neuznania na minimum a zákaze preskúmania právomoci súdu pôvodu a jeho rozhodnutia vo veci samej. Takýto stupeň vzájomnej dôvery – nevyhnutný na účely vyhnutia sa prieťahom a konfliktom, ktoré by inak komplikovali konanie dotknutého typu – na druhej strane zveruje vysoký stupeň zodpovednosti súdu, ktorý uzná svoju právomoc, a vyžaduje si primeranú procesnú ochranu, ktorá bude dostupná v členskom štáte pôvodu, pričom vo všeobecnosti výsledné opatrenie nemôže byť napadnuté v členskom štáte uznávania a výkonu.

93. V tomto smere nemôžem urobiť nič lepšie, než citovať z iniciatívy na účely prijatia smernice o právach na tlmočenie a preklad

39 — Pozri taktiež body 70 až 74 stanoviska, ktoré predniesol generálny advokát Bot vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 23. decembra 2009, C-403/09 PPU, Detiček, Zb. s. I-12193.

v trestnom konaní, vydanej deň po pojednávaní v tejto veci. [40] Odôvodnenie č. 4 navrhovanej smernice znie:

„Vzájomné uznávanie môže účinne fungovať iba v atmosfére istoty, keď nielen justičné orgány, ale aj všetci účastníci trestného konania považujú rozhodnutia justičných orgánov iných členských štátov za rovnocenné s vlastnými rozhodnutiami, čo zahŕňa tak dôveru v primeranosť predpisov svojich partnerov, ako aj dôveru v správne uplatňovanie týchto predpisov."

94. Myslím si, že toto tvrdenie môže byť prebraté v celom rozsahu z oblasti trestného konania do tej oblasti konania, ktorá sa týka rodičovských práv a povinností, osobnej starostlivosti o dieťa a zabezpečovania potrieb dieťaťa.

Dvojčatá a nariadenie

95. Významným aspektom tohto prípadu je, že sa týka sporu o osobnú starostlivosť o dvojčatá, ktoré sa v súčasnosti nachádzajú – a možno majú teraz na účely nariadenia zvyčajný pobyt – v rôznych členských štátoch. Extrémne silnou zásadou, ktorou sa riadi každé rozhodnutie týkajúce sa rodičovských práv a povinností, osobnej starostlivosti alebo zabezpečovania potrieb dieťaťa, je, že súrodenci – a predovšetkým dvojčatá – by mali ostať spolu, pokiaľ veľmi výnimočné dôvody nesvedčia o opaku. Prinajmenšom sa zdá byť nevyhnutné, aby sa otázkou starostlivosti o ne zaoberal jeden a ten istý súd – čo sa v skutočnosti uvádza aj v spornom opatrení.

96. Nariadenie neposkytuje žiadne osobitné ustanovenie, ktoré by upravovalo takúto situáciu. [41] To sa zdá byť nešťastnou chybou, hoci súhlasím s tým, že presná formulácia takéhoto ustanovenia by mohla byť citlivou záležitosťou. V prípade absencie akéhokoľvek takéhoto pravidla však nariadenie poskytuje ustanovenie (v článku 15), na základe kto-

40 — Iniciatíva Belgického kráľovstva, Spolkovej republiky Nemecko, Estónskej republiky, Španielskeho kráľovstva, Francúzskej republiky, Talianskej republiky, Luxemburského veľkovojvodstva, Maďarskej republiky, Rakúskej republiky, Portugalskej republiky, Rumunska, Fínskej republiky a Švédskeho kráľovstva na účely prijatia smernice Európskeho parlamentu a Rady o právach na tlmočenie a preklad v trestnom konaní (Ú. v. EÚ C 69, s. 1).

41 — Zdá sa – hoci som nepostrehla nijaké výslovné vyhlásenie s týmto účinkom ani v jednom z prípadov –, že španielsky súd vo svojom spornom opatrení a španielska vláda vo svojich pripomienkach na pojednávaní zastávali názor, že na účely nariadenia platí domnienka, že dvojčatá majú spoločný zvyčajný pobyt a nenadobudnú nový, pokiaľ sa obe nepresťahovali do nového členského štátu. Nech už zastávali akýkoľvek názor, žiadne takéto pravidlo nariadenie nestanovuje a zdá sa mi, že ho z tohto nariadenia ani nemožno odvodiť.

rého súdy postúpia vec na prejednanie súdu iného členského štátu, ku ktorému má dieťa osobitnú väzbu, ak je tento súd vhodnejšie umiestnený na prejednanie veci, je to v najlepšom záujme dieťaťa a na tento účel sú súdy povinné spolupracovať. Taktiež (v článku 55) vyžaduje, aby ústredné orgány uľahčili komunikáciu medzi súdmi s cieľom uplatniť toto ustanovenie. V rozsudku vo veci A [42] Súdny dvor zdôraznil povinnosť vnútroštátnych súdov komunikovať priamo alebo prostredníctvom ústredných orgánov.

97. Zdá sa byť veľmi žiaduce, aby v prípade, akým je tento – ktorý zahŕňa jediný spor o zverenie oboch dvojčiat do osobnej starostlivosti, a teda si musí vyžadovať prinajmenšom jedno súvislé zhodnotenie celkovej situácie –, súdy a dotknuté ústredné orgány aktívne používali tieto ustanovenia s cieľom dohody, aby sa záležitosťou zaoberal jeden a ten istý súd, konkrétne ktorýkoľvek z dvoch, ktorý sa zdá byť lepšie umiestnený vzhľadom na všetky okolnosti, no najmä na najlepší záujem dvojčiat.

42 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 37, bod 61 a nasl., body 4 a 5 rozhodnutia.

98. Takáto dohoda uzatvorená v počiatočnej fáze môže byť schopná zamedziť zdĺhavým odvolacím konaniam, sporom o právomoc a odvolávaniu sa na tento Súdny dvor – to všetko v najlepšom záujme detí. Je možné, že z jedného súdu, na základe dôkazov, ktoré mu predložil iba jeden rodič, by sa prenesenie právomoci na iný súd mohlo zdať nebezpečné. Ale komunikácia a spolupráca môže celkom rozptýliť takéto počiatočné dojmy a snaha komunikovať a spolupracovať sa v záujme dieťaťa zdá byť podstatná.

99. Bohužiaľ, Súdny dvor nebol oboznámený s tým, že by v prejednávanom prípade došlo k takejto iniciatíve.

100. Bolo by dokonca ešte menej žiaduce – v skutočnosti by to indikovalo zlyhanie normotvorcu Spoločenstva –, keby mechanické uplatnenie nariadenia malo mať ten výsledok, že by jediná otázka v oblasti rodičovských práv a povinností, pokiaľ ide o dvojčatá, bola narýchlo rozdelená medzi súdy v dvoch rozdielnych členských štátoch, ktoré môžu dosiahnuť rozdielne rozhodnutia umožňujúce vznik rozporuplných situácií na jasnú ujmu detí.

Rozsah otázky a článku 20 nariadenia

101. Nemecké súdy musia rozhodnúť, či má byť sporné opatrenie uznané a vykonané v Nemecku v súlade s nariadením.

102. Prejudiciálna otázka, ktorú Bundesgerichtshof predložil Súdnemu dvoru, je v podstate tá, či predbežné opatrenia v zmysle článku 20 nariadenia, ktoré sú vykonateľné v členskom štáte, v ktorom boli prijaté, majú byť uznané a vykonané v inom členskom štáte rovnakým spôsobom, ako iné vykonateľné rozsudky.

103. Domnienkou teda je, že sporné opatrenie patrí do pôsobnosti článku 20. Základ tejto domnienky nie je úplne zrejmý. Môže to byť tým, že bola predostretá Bundesgerichtshof tak, že matka predložila opravný prostriedok založený na právnej otázke, alebo vyplýva priamo zo zistení súdu stanovených nižšie, ako vysvetlila nemecká vláda na pojednávaní. V každom prípade sa zdá byť pravdepodobné, že v konečnom dôsledku je založená buď na tom, že španielsky súd dospel k záveru, že podmienky stanovené v článku 20 ods. 1 sú splnené, alebo na tom, že všetky predbežné opatrenia patria do pôsobnosti článku 20 bez ohľadu na súd, ktorý ich prijal. Ak je to však tak, žiadna z týchto teórií sa mi nezdá byť odôvodnená.

104. Pokiaľ ide o prvú teóriu, vo viacerých pripomienkach predložených Súdnemu dvoru bolo zdôraznené, že sporné opatrenie sa vôbec neodvoláva na článok 20 a že M. sa v relevantnom čase nenachádzal v Španielsku. Presný základ, z ktorého španielsky súd odvodzoval právomoc, nie je uvedený. Zmienky v jeho opatrení sa však všetky zdajú byť vysvetliteľné hypotézou, že sa domnieval, že má všeobecnú právomoc regulovať rodičovské práva a povinnosti voči obom deťom,[43] a že jeho predbežné opatrenie bolo procesne skôr predbežným úvodom, ktorý má predchádzať definitívnejšiemu rozhodnutiu v tomto smere po pripomienkach oboch rodičov v konaní vo veci samej, a nie naliehavým opatrením prijatým za okolností stanovených v článku 20.

43 — Pozri body 54 až 61 vyššie. Za určitých okolností by posledný spoločný zvyčajný pobyt rodičov a trvalé bydlisko otca mohli v Španielsku zakladať právomoc podľa článku 12 ods. 1 (pozri poznámku pod čiarou 4), zatiaľ čo predchádzajúci zvyčajný pobyt M. v Španielsku spolu s otcovými (aj keď trochu neurčitými) námietkami týkajúcimi sa jeho premiestnenia by mohli zakladať právomoc podľa článku 10 (pozri bod 10 vyššie); a odkaz na prednosť podľa článku 19 sa zdá byť relevantný iba vo vzťahu ku konfliktom, pokiaľ ide o všeobecnú právomoc (pozri bod 169 nižšie).

105. Pokiaľ ide o druhú teóriu, zdá sa mi, že výklad by vôbec neobstál.

106. Po prvé nariadenie v článkoch 8 až 15 stanovuje komplexný súbor pravidiel upravujúcich právomoc, pokiaľ ide o záležitosti rodičovských práv a povinností. Z povahy takýchto záležitostí vyplýva, že mnohé rozhodnutia budú mať predbežný charakter. Ďalej článok 20 ujasňuje, že tieto pravidlá nebránia súdom členských štátov prijať naliehavé predbežné opatrenia podľa vnútroštátneho práva s ohľadom na osoby v tomto členskom štáte, aj keby právomoc rozhodovať vo veci samej mal súd iného členského štátu, a že takéto opatrenia zaniknú, len čo súd členského štátu, ktorý má právomoc rozhodovať vo veci samej, prijal opatrenie, ktoré považoval za primerané. Takéto ustanovenie nemá v úmysle regulovať všetky predbežné opatrenia. Nemá v úmysle ani zveriť všeobecnú právomoc. Iba za osobitných okolností umožňuje inému súdu, ktorý je na tento účel dočasne lepšie umiestnený ako súd, ktorý má všeobecnú právomoc, prijať naliehavo nevyhnutné predbežné opatrenia, podriadené opatreniam, o ktorých rozhodol súd so všeobecnou právomocou. [44]

107. Vzhľadom na to odpoveď, ktorá sa obmedzuje na postavenie opatrení prijatých za okolností stanovených v článku 20, nepomáha vyriešiť základnú podstatnú otázku uznania a výkonu sporného opatrenia – napriek tomu, že azda môže Bundesgerichtshof pomôcť dosiahnuť rozhodnutie o opravnom prostriedku podanom na tento súd, ak (ako výsledok obmedzení stanovených vnútroštátnym konaním) toto rozhodnutie musí vychádzať z toho, že sporné opatrenie bolo prijaté za okolností stanovených v článku 20. Ešte menej užitočné by bolo odmietnuť odpoveď na otázku, ako navrhla česká vláda, z dôvodu, že je vzhľadom na okolnosti hypotetická.

108. Je ustálenou judikatúrou Súdneho dvora, že v konaní o prejudiciálnej otázke, ktoré zahŕňa spoluprácu medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom, prislúcha Súdnemu dvoru poskytnúť vnútroštátnemu súdu odpoveď potrebnú na rozhodnutie vo veci, ktorú začal vnútroštátny súd prejednávať. Pritom je povinnosťou Súdneho dvora vykladať všetky ustanovenia práva EÚ, ktoré sú nevyhnutné na tento účel, vrátane ustanovení, ktoré nie sú výslovne spomenuté v jemu predložených prejudiciálnych otázkach, a môže tieto otázky preformulovať. [45]

109. Takýto prístup sa zdá byť ešte nevyhnutnejší v spore týkajúcom sa rodičovských práv a povinností, ktorý už bol neprimerane

44 — Pozri bod 169 nižšie.

45 — Pozri napríklad rozsudok z 26. júna 2008, Wiedermann a Funk, C-329/06 a C-343/06, Zb. s. I-4635, bod 45 a citovanú judikatúru.

zdĺhavý. Uplynuli viac než dva roky a viac než polovica života dvojčiat odvtedy, čo bolo sporné opatrenie prijaté a osvedčené španielskym súdom. To je však v úplnom rozpore s hlavným cieľom nariadenia, ktorým je slúžiť najlepším záujmom dieťaťa zaručením toho, že rozhodnutia sú prijaté a zrealizované promptne, bez súdnych prieťahov vyplývajúcich z cezhraničnej povahy situácie.

110. Nesúhlasím teda s obmedzujúcim prístupom nemeckej vlády (že iba vnútroštátny súd, ktorý má plnú vedomosť o konaní a o otázkach, ktoré sa prejednávajú, je v zásade oprávnený stanoviť a vymedziť otázku, ktorú treba zodpovedať). Budem sa skôr snažiť zaoberať sa všetkými očividne relevantnými otázkami a ustanoveniami takým spôsobom, aby sa poskytla najužitočnejšia možná odpoveď s ohľadom na rýchle celkové vyriešenie, aby to bolo v najlepšom záujme dvojčiat.

111. Pri identifikácii problematických otázok treba spomenúť, že otcov návrh, ktorého sa týka vec prejednávaná na Bundesgerichtshof, v skutočnosti žiada uznanie a výkon sporného opatrenia, iba pokiaľ ide o M., ktorý sa nachádza v Nemecku. Pokiaľ ide o S., ktorá ostala v Španielsku, nie je potrebné žiadne opatrenie, ktoré má byť uznané, a žiaden priestor na jeho výkon v Nemecku. Samostatnou otázkou v konaní prebiehajúcom na Amtsgericht Stuttgart (ktoré bolo podľa všetkého zohľadnené aj v odvolacom konaní na Audiencia Provincial v Madride) je, či sú to nemecké alebo španielske súdy, ktoré majú právomoc určiť rodičovské práva a povinnosti voči jednému alebo obom dvojčatám, avšak v tejto záležitosti nebola Súdnemu dvoru predložená žiadna otázka. Keďže tieto dve otázky sa prelínajú, niektoré úvahy sa môžu týkať, aspoň nepriamo, aj poslednej uvedenej záležitosti.

112. Ako sme mali možnosť vidieť, nariadenie stanovuje takmer automatické uznanie a výkon rozsudkov, ktoré sú založené na vysokom stupni vzájomnej dôvery, ktorá na odvetu vyžaduje vysoký stupeň zodpovednosti a spolupráce. Z požiadaviek uznania a výkonu síce existujú určité výnimky, ale v zásade sa dalo očakávať, že sporné opatrenie španielskych súdov bude v Nemecku uznané a vykonané.

113. Uvedených bolo niekoľko námietok k tomuto záveru – najmä matkou, hoci niekoľko členských štátov predostrelo navzájom sa prekrývajúce úvahy. Ide v podstate o päť tvrdení: (i) španielsky súd nemal podľa nariadenia nijakú všeobecnú právomoc určiť rodičovské práva a povinnosti, pokiaľ ide o M.; (ii) sporné opatrenie bolo predbežným opatrením a žiadne predbežné opatrenie

akéhokoľvek druhu nemusí byť podľa článku 21 a nasl. nariadenia uznané alebo vykonané; (iii) sporné opatrenie bolo predbežným opatrením v zmysle článku 20 nariadenia a predbežné opatrenia tohto osobitného druhu sa podľa článku 21 a nasl. neuznávajú ani nevykonávajú; (iv) španielsky súd nebol oprávnený podľa článku 20 nariadenia určiť rodičovské práva a povinnosti, pokiaľ ide o M.; a (v) napriek osvedčeniu vydanému španielskym súdom podľa článku 39 nariadenia vykonateľnosť sporného opatrenia v Španielsku zanikla po tom, ako otec v lehote 30 pracovných dní od prijatia tohto opatrenia nezačal konanie vo veci samej.

114. Budem sa snažiť zaoberať sa všetkými týmito záležitosťami v zmysle systematického rámca, v rámci ktorého tiež preskúmam povahu sporného opatrenia, čo sa javí ako nevyhnutné pre konečné rozhodnutie o tom, či má byť opatrenie uznané alebo vykonané.

115. Po prvé budem zastávať hypotézu, že španielsky súd sa sám osebe domnieval, že má všeobecnú právomoc podľa článku 8 a nasl. nariadenia vo vzťahu k obom dvojčatám. Preskúmam, ako môže nariadenie umožniť dosiahnuť matke, ak túto právomoc spochybňuje, aby opatrenie nebolo uznané alebo vykonané v Nemecku. V tomto kontexte tiež preskúmam, či skutočnosť, že sporné opatrenie bolo predbežné, niečo na veci mení.

116. Po druhé budem predpokladať, že španielsky súd sa domnieval, že (vo vzťahu k M.) nemal všeobecnú právomoc, ale že jeho predbežné opatrenie bolo povolené článkom 20 nariadenia, a budem skúmať, či opatrenia, ktoré sa týkajú tohto článku, majú byť bežne uznané a vykonané v iných členských štátoch. Ak majú, budem sa opäť zaoberať krokmi prijatými v prípade spornej právomoci.

117. Predtým, ako sa však budem zaoberať oboma hypotézami, zdá sa byť užitočné stručne objasniť pojem „predbežné“ opatrenie.

„Predbežné“ opatrenia

118. Na prvý pohľad sa potreba objasnenia môže zdať pochybná: predbežné opatrenie je, samozrejme, to, ktoré má za cieľ pôsobiť iba v určitom časovom úseku – teda až dovtedy, kým sa neudeje určitá udalosť alebo kým neuplynie určité časové obdobie.

119. Je však povahou a podstatou rodinného práva, že ako deti dospievajú a okolnosti sa menia, rozhodnutia vo veci samej o rodičovských právach a povinnostiach môžu potrebovať zmenu (alebo v skutočnosti zrušenie). V dôsledku toho nie je žiadne takéto rozhodnutie definitívne alebo konečné v tom zmysle, že rozsudok o rozvode je definitívny alebo konečný. Všetky rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach sú účinné iba v určitom časovom úseku a nevyhnutne zanikajú v deň, kedy dieťa dovŕši plnoletosť.

120. V kontexte článku 20 nariadenia je situácia jasná: predbežné opatrenie je to, ktoré je prijaté z dôvodu naliehavosti a ktoré zanikne, len čo súd, ktorý má všeobecnú právomoc, prijal opatrenia, ktoré považoval za primerané.

121. Analogicky by niekto mohol povedať, že predbežné rozhodnutie o rodičovských právach a povinnostiach prijaté súdom, ktorý má všeobecnú právomoc, je také, ktoré je často prijaté na účely vyriešenia naliehavých situácií neumožňujúcich úplné preskúmanie záležitosti a v zásade je jeho osobitným účelom, že bude nahradené ďalším rozhodnutím, ktoré sa prijme po dôkladnejšom preskúmaní, samo osebe nie je osobitne určené na to, aby sa nahradilo alebo zmenilo a doplnilo, pokiaľ sa nezmenia okolnosti. Na účely jasnosti sa budem zaoberať posledným uvedeným typom rozhodnutia ako „pevným“, keďže v skutočnosti nie je ani konečné, ani definitívne.

122. V tomto kontexte je preto stupeň naliehavosti zvyčajnou vlastnosťou predbežného opatrenia (a nevyhnutnou, ak sa týka článku 20). Zdá sa byť dôležité zohľadniť to, že naliehavé opatrenia sú neraz prijaté spôsobom skráteného konania, ktorý môže obísť niektoré alebo mnohé z bežných procesných záruk. Môže sa stať, že nie je možné vypočuť všetky dotknuté osoby alebo preskúmať všetky relevantné dôkazy. Niektoré rozhodnutia môžu byť dokonca prijaté prostredníctvom telefónu, čo jednoducho vedie k rukou písanému záznamu v spise. [46]

123. Vzhľadom na tieto úvahy sa budem zaoberať dvoma hypotézami stanovenými vyššie.

46 — Príklad stanovený v správe Legarde o Haagskom dohovore z roku 1996, už citovaný v poznámke pod čiarou16, bod 120.

Prvá hypotéza: všeobecná právomoc

predtým, ako otec začal konanie o vyhlásenie vykonateľnosti v Nemecku – touto otázkou sa budem zaoberať nižšie, konkrétne v bode 148 a nasl.

Pevné rozhodnutie

125. Navyše je úplne zrejmé, že súdy členského štátu uznania a výkonu nemôžu preskúmať ani právomoc súdu pôvodu, ani jeho rozhodnutie vo veci samej.

124. Podmienky a systém nariadenia sú dosť jasné: rozsudok prijatý v členskom štáte musí byť uznaný v ostatných členských štátoch bez osobitného konania a rozsudok prijatý v členskom štáte, ktorý je tam aj vykonateľný a ktorý bol doručený, musí byť vykonaný v inom členskom štáte, ak tam bol vyhlásený za vykonateľný v súlade s postupmi stanovenými v nariadení. Osobitné a obmedzené dôvody neuznania a zamietnutia návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti sú stanovené v článku 23 v spojení s článkom 31 ods. 2 – k nim sa, podľa všetkého, musí pridať nedostatok vykonateľnosti v členskom štáte pôvodu a nedoručenie odporcovi, ako sa to zdá byť zrejmé z článku 28 ods. 1. Ak sa žiaden z týchto dôvodov neuplatní, neexistuje nijaký priestor na zamietnutie uznania alebo výkonu. V prejednávanom prípade je jediný takýto dôvod, ktorý je uvedený (matkou v konaní pred Amtsgericht Stuttgart), ten, že platnosť sporného opatrenia zanikla v Španielsku ešte

126. Zákaz preskúmania právomoci je obsiahnutý aj v článku 19 nariadenia, pokiaľ ide o prekážku začatého konania. Ak sa vedú konania týkajúce sa rodičovských práv a povinností k tomu istému dieťaťu a s rovnakým predmetom konania na súdoch rôznych členských štátov, potom súd, ktorý začal konať ako druhý, musí aj bez návrhu prerušiť konanie, až kým sa nepotvrdí právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý, pričom musí odmietnuť uplatniť svoju právomoc v prospech tohto súdu. Podľa ustálenej judikatúry, ktorá sa týka v podstate obdobných ustanovení stanovených v článku 21 Bruselského dohovoru, je záležitosťou súdu, ktorý začal konať ako prvý,

rozhodnúť, či má právomoc.[47] (Súhlasím s tým, že judikatúra týkajúca sa Bruselského dohovoru alebo jeho predchodcu, nariadenia č. 44/2001, sa nemôže automaticky a bezprostredne uplatniť na toto nariadenie,[48] v tomto konkrétnom prípade však, zdá sa, neexistuje nijaký dôvod neprebrať ju.)

127. Čo potom možno urobiť, ak účastník konania, ako je to v prejednávanom prípade, napadne právomoc súdu, ktorý prijal rozhodnutie, o ktorého uznanie alebo výkon sa žiada? Jasnou odpoveďou je urobiť tak pred týmto samotným súdom. Ak sporné opatrenie bolo pevným rozhodnutím o rodičovských právach a povinnostiach, nariadenie by jasne neumožnilo matke dosiahnuť zamietnutie jeho uznania alebo výkonu v Nemecku alebo začať ďalšie konanie, ktorým sa domáhala pevného rozhodnutia, pretože nie španielske, ale nemecké súdy mali právomoc. Z tohto dôvodu by jej jedinou možnosťou bol opravný prostriedok v rámci španielskeho systému proti domnienke španielskych súdov o právomoci,[49] s možnosťou – najneskôr však na súde posledného stupňa – predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania.

128. Takýto priebeh konania by sa však mohol ukázať ako zdĺhavý[50] (hoci je možné dúfať, že konanie by bolo urýchlené v možnom rozsahu a, samozrejme, v prípadoch pochybnosti môže teraz dokonca aj súd prvého stupňa predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku a žiadať naliehavé konanie), je to však jediný priebeh konania možný podľa nariadenia. To opäť zdôrazňuje vysoký stupeň zodpovednosti zverenej vnútroštátnym súdom pri určovaní si právomoci a potreby, že musia v tejto súvislosti poskytnúť výslovné, úplné a jasné odôvodnenie. Iba takáto svedomitosť môže vytvárať skutočné prostredie vzájomnej dôvery, ako to vyžaduje nariadenie, a iba takéto odôvodnenie môže umožniť odvolaciemu súdu, súdu výkonu v inom členskom

47 — V rozsudku z 27. júna 1991, Overseas Union Insurance a i. (C-351/89, Zb. s. I-3317, bod 22 a nasl.), Súdny dvor poznamenal, že cieľ vyhnúť sa negatívnym konfliktom právomoci môže byť dosiahnutý bez toho, aby súd, ktorý začal konať ako druhý, preskúmal právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý, a že v nijakom prípade nie je lepšie umiestnený na stanovenie toho, či prvý súd má právomoc; pravidlá dohovoru sú spoločné pre oba súdy a každý zo súdov ich môže vykladať a uplatniť s rovnakou autoritou. Ak je právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý, sporná, môže súd, ktorý začal konať ako druhý, ak neodmietne právomoc, iba prerušiť konanie a nemôže sám osebe preskúmať právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý. V rozsudku z 9. decembra 2003, Gasser (C-116/02, Zb. s. I-14693, bod 46 a nasl.), Súdny dvor potvrdil tieto vyhlásenia, zdôrazňujúc, že článok 21 bol procesným pravidlom založeným úplne a jedine na chronologickom poradí, v rámci ktorého príslušné súdy začali konať.

48 — Pozri napríklad body 63 a 64 návrhov, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok A, už citovaný v poznámke pod čiarou 37.

49 — Ako, zdá sa, skutočne urobila v nasledujúcom konaní vo veci samej v Španielsku, dokonca ešte predtým, než bolo prijaté akékoľvek konečné rozhodnutie.

50 — Poznamenávam, že z písomných vyhlásení matky na pojednávaní vyplýva, že o jej odvolaní proti rozhodnutiu španielskeho súdu z 28. októbra 2008, ktoré potvrdzovalo medzinárodnú právomoc vo vzťahu k obom dvojčatám v konaní vo veci samej, nebolo rozhodnuté až do februára alebo marca 2010.

štáte alebo Súdnemu dvoru stanoviť akékoľvek sporné aspekty tak rýchlo, ako je to len možné.

Predbežné rozhodnutie

129. Aký je rozdiel, pokiaľ existuje, v tom, ak rozhodnutie (prijaté súdom, ktorý sa sám osebe domnieva, že má právomoc rozhodovať vo veci samej) je jasne predbežným opatrením? To by mohlo predstavovať vhodnú analýzu situácie v prejednávanom prípade.

130. Predovšetkým, ako bolo zdôraznené v niektorých písomných pripomienkach, nariadenie výslovne nerozlišuje medzi definitívnymi alebo pevnými rozhodnutiami na jednej strane a predbežnými rozhodnutiami na strane druhej. Článok 2 ods. 4 definuje pojem „rozsudok [rozhodnutie – *neoficiálny preklad*]“ široko, bez ohľadu na použitú oficiálnu terminológiu, a neobsahuje nijakú domnienku, že akákoľvek kategória by mala byť vylúčená; ustanovenia kapitoly II o právomoci [51] nerozlišujú medzi konaniami podľa toho, či takto široko definované rozhodnutie má byť predbežné, alebo nie; ustanovenia kapitoly III o uznávaní a výkone odkazujú na uznávanie a výkon rozsudkov, opäť bez rozlišovania; a v zmysle tejto kapitoly článok 23 písm. b) predpokladá, že „rozsudok [rozhodnutie – *neoficiálny preklad*]“ môže byť prijaté v prípadoch naliehavosti, a implikuje, že môže byť predbežné.

131. Nevidím ani nijaký naliehavý dôvod spojený s povahou predbežných opatrení, ktorý by menil situáciu. Súd, ktorý má všeobecnú právomoc, je súdom členského štátu, s ktorým je dieťa v zásade úzko spojené (prinajmenšom podstatne spojené). Je to aj súd, ktorý prijme rozhodnutie vo veci samej, pokiaľ ide o rodičovské práva a povinnosti, čiže rozhodnutie, ktoré musí byť podľa nariadenia uznané a vykonané v ostatných členských štátoch. Nevyhnutne musí mať tiež právomoc prijať akékoľvek predbežné opatrenia, ktoré sú nevyhnutné, až dovtedy, kým nie je prijaté pevné rozhodnutie. [52] Takéto predbežné opatrenia budú úzko spojené s nasledujúcim pevným rozhodnutím. Vnútroštátny súd rozhodne o týchto predbežných opatreniach okrem iného aj vzhľadom na svoju vlastnú povinnosť dosiahnuť takéto pevné rozhodnutie tak rých-

51 — Iné ako článok 20, ktorého sa táto hypotéza netýka.

52 — Ako aspoň implicitne Súdny dvor nedávno uznal v rozsudku vo veci Detiček (už citovaný v poznámke pod čiarou 39), v ktorom trval na tom, že predbežné priznanie práva osobnej starostlivosti súdom, ktorý má všeobecnú právomoc, prevážilo nad nasledujúcim predbežným priznaním, údajne založeným na článku 20, vydaným zo strany súdu v inom členskom štáte, do ktorého bolo dieťa premiestnené v rozpore so skorším rozsudkom.

lo, ako je to zlučiteľné s celkovým posúdením veci samej, a pokiaľ možno, bude sa snažiť zaručiť, aby predbežné opatrenia nenarúšali alebo nepredurčovali toto rozhodnutie.

132. V tomto smere sa mi zdá, že predbežné opatrenia prijaté súdom, ktorý má podľa nariadenia všeobecnú právomoc, musia byť uznané a vykonané v inom členskom štáte za tých istých podmienok ako nasledujúci rozsudok, ktorý má ten istý súd vydať. Akýkoľvek iný prístup by so sebou niesol riziko ovplyvnenia nasledujúceho rozsudku spochybňovaním akýchkoľvek snáh na zaistenie kontinuity – a spôsoboval by vo veľkom rozsahu neúčinnosť nariadenia vzhľadom na širokú škálu rozhodnutí, ktoré sú denne prijímané súdmi v oblasti rodinného práva v rámci Európskej únie.

133. Predsa však by sa mohlo tvrdiť, že častá krátkosť konania, ktoré vedie k prijatiu predbežného opatrenia, možno pri absencii niektorých procesných záruk bežne zabezpečujúcich spravodlivý proces, svedčí skôr proti automatickému uznaniu a výkonu.

134. Na to však možno odpovedať, že článok 23 nariadenia konkretizuje okolnosti, v rámci ktorých možno uznanie a výkon zamietnuť, a že takéto skrátené konanie mal zákonodarca jasne v úmysle: zamietnutie môže byť prípustné okrem iného vtedy, ak dieťa nebolo vypočuté (okrem prípadov naliehavosti); alebo ak bolo rozhodnutie prijaté kontumačne, keď sa nezúčastnenej osobe nedoručilo primerané oznámenie takým spôsobom, aby si mohla zabezpečiť obhajobu; alebo ak to porušuje rodičovské práva a povinnosti osoby, ktorá nebola vypočutá. [53]

135. Zdá sa teda, že nariadenie nestanovuje žiadne všeobecné vylúčenie z normálneho režimu uznávania a výkonu jednoducho preto, lebo konanie je také, že niektoré z bežných záruk môžu chýbať. Vylúčenie existuje iba vtedy, keď sú určité osobitné záruky v skutočnosti odopreté. V prejednávanom prípade sa nespomína, že by akákoľvek takáto záruka bola odopretá; deti boli príliš malé na to, aby boli vypočuté, a matke bolo dostatočne umožnené vyjadriť sa pred súdom, čo v prejednávanom prípade aj využila.

136. Iným možným dôvodom na opatrnejšie zaobchádzanie s predbežným opatrením je, že proti predbežnému rozhodnutiu nemusí byť možné podať opravný prostriedok, takže účastník konania, ktorý bude chcieť napadnúť právomoc, nebude mať nijakú možnosť tak

53 — Článok 23 písm. b), c) a d).

urobiť v členskom štáte pôvodu alebo v členskom štáte výkonu.

137. To, či ide o takúto situáciu v prejednávanom prípade, nie je zo spisového materiálu jasné. [54] Podľa môjho názoru to nebolo celkom jasné ani z odpovedí španielskej vlády na otázky Súdneho dvora, či už písomné alebo ústne. V každom prípade je aspoň naznačené, že proti domnienke španielskeho súdu o právomoci prijať sporné opatrenie by mohol byť dostupný nejaký druh opravného prostriedku, a zdá sa, že matka bola aspoň schopná napadnúť túto právomoc v kontexte nasledujúceho konania vo veci samej. Nech je pravda, pokiaľ ide o záležitosť v prejednávanom kontexte, akákoľvek, ak v akomkoľvek konkrétnom prípade nebol proti domnienke súdu o právomoci podaný nijaký opravný prostriedok, potom v prípade napadnutia v konaní pred týmto súdom je tento súd tým súdom, ktorý je podľa tretieho odseku článku 267 ZFEÚ (článok 234 ES) povinný predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania – a jeho návrh by mohol byť prejednaný v rámci naliehavého konania.

138. Matka vo svojich písomných pripomienkach predložených Súdnemu dvoru predostrela iný dôvod neuznania alebo nevykonania predbežných rozhodnutí (súdu, ktorý sa domnieva, že má všeobecnú právomoc) rovnakým spôsobom ako pri pevných rozhodnutiach. Najskôr tvrdila, že opatrenia prijaté za okolností stanovených v článku 20 by nemali byť uznané alebo vykonané v iných členských štátoch (záležitosť, ktorou sa budem zaoberať nižšie [55]), a zastávala názor, že ten istý prístup musí byť prijatý v prípade, keď súd za takýchto okolností nekoná, ale domnieva sa, že má všeobecnú právomoc, a v rámci tejto právomoci prijíma predbežné opatrenia. Zastávanie iného prístupu by vyžadovalo, aby súd členského štátu výkonu určil, či súd pôvodu zakladal svoju právomoc na článkoch 8 až 14, alebo na článku 20 – keďže preskúmanie právomoci súdu pôvodu je výslovne zakázané článkom 24 nariadenia.

139. Bez ohľadu na to, či by medzi dvomi kategóriami predbežného opatrenia mal byť stanovený rozdiel, si myslím, že táto analýza je nevhodná. Na účely stanovenia toho, či predbežné opatrenie bolo prijaté na základe všeobecnej právomoci odvodenej z pravidiel stanovených v nariadení, alebo za okolností stanovených v článku 20, nie je nevyhnutné

54 — Pozri bod 63 vyššie. Pozri tiež rozsudok z 25. júna 2009, Roda Golf & Beach Resort, C-14/08, Zb. s. I-5439, body 24 až 30.

55 — Pozri bod 156 a nasl. nižšie.

preskúmať právomoc súdu pôvodu, ale iba stanoviť základ, na ktorom sa súd domnieval, že má právomoc konať.

140. Samozrejme, určiť tento základ nemusí byť vždy jednoduché. V prejednávanom prípade sporné opatrenie nie je odôvodnené tak úplne alebo tak jasne, ako je to žiaduce, hoci sa zdá, že španielsky súd preskúmal záležitosť z viacerých uhlov a sám seba uistil, pokiaľ ide o jeho právomoc, odvolávaním sa na niekoľko možných dôvodov všeobecnej právomoci, nie však na článok 20. V iných prípadoch sa môže stať, že odôvodnenie bude oveľa stručnejšie, dokonca môže úplne chýbať, a týmto spôsobom dôjde k absolútnemu nedodržaniu povinností prináležiacich vnútroštátnym súdom ako dôsledok zásady vzájomnej dôvery, ktorú nariadenie presadzuje.

141. Komisia a nemecká vláda najmä tvrdia, že ak základ, z ktorého sa domnienka právomoci vyvodzuje, nemôže byť jasne zistený z podmienok alebo z obsahu rozhodnutia, o ktorého uznanie a výkon sa žiada, potom možno analogicky s rozsudkom Mietz [56] predpokladať, že sa zakladá na článku 20. Na pojednávaní česká vláda, zdá sa, zastávala presne opačný prístup.

142. V rozsudku vo veci Mietz Súdny dvor (v kontexte Bruselského dohovoru) zdôraznil, že v nariadení predbežnej platby sa súd pôvodu výslovne neodvolával na svoju všeobecnú právomoc podľa dohovoru a že nijaká takáto právomoc nebola zrejmá zo znenia jeho rozsudku (o takýto prípad by išlo napríklad vtedy, keby sa v rozsudku preukázalo, že odporca mal bydlisko v zmluvnom štáte súdu pôvodu a žiaden z druhov výlučnej právomoci stanovenej v dohovore nebol uplatniteľný). V dôsledku toho Súdny dvor dospel k záveru, že ak sa súd pôvodu nevyjadrí k svojej právomoci, potreba zaručiť neobchádzanie pravidiel dohovoru si vyžaduje, aby bol jeho rozsudok vykladaný v tom zmysle, že tento súd zakladá svoju právomoc prijať predbežné opatrenia na vnútroštátnom práve, a nie na všeobecnej právomoci odvodenej z dohovoru.

143. Ako som už uviedla, nie všetky aspekty judikatúry, ktorá sa týka Bruselského dohovoru a nariadenia č. 44/2001, sú vhodné na priame prebratie do kontextu tohto nariadenia. Zdá sa mi, že tento aspekt si vyžaduje vymedzenie podmienok takéhoto prebratia – hoci

56 — Rozsudok z 27. apríla 1999, Mietz, C-99/96, Zb. s. I-2277, najmä body 50 a 55.

nevidím nijaký dôvod na úplné odmietnutie navrhované českou vládou.

144. Toto nariadenie sa na rozdiel od Bruselského dohovoru a nariadenia č. 44/2001 osobitne venuje komunikácii medzi súdmi, čo majú uľahčiť, ak je to potrebné, ústredné orgány relevantných členských štátov. Je to v súlade s duchom vzájomnej spolupráce, ktorú podporuje nariadenie, aby sa takáto komunikácia rozšírila na všetky záležitosti, ktoré môžu uľahčiť alebo urýchliť konanie týkajúce sa uznania alebo vykonania rozsudkov. Keďže tu sa vyžaduje len zistenie základu, z ktorého súd pôvodu sám osebe vyvodzoval svoju právomoc, komunikácia by nemala byť príliš ťažká.

145. Chcela by som teda doladiť prístup prijatý Súdnym dvorom v kontexte Bruselského dohovoru. Zvýšená spolupráca a osobitné ustanovenie týkajúce sa komunikácie medzi súdmi stanovené v nariadení – čo je povinnosť, ktorej nevyhnutnosť dodržania je zrejmá z judikatúry [57] – vyžaduje, aby sa súd výkonu, ak má pochybnosť, pokiaľ ide o základ domnienky právomoci súdu pôvodu, pokúšal zistiť tento základ od dotknutého súdu. Iba ak táto snaha nevedie k primerane rýchlemu výsledku, malo by sa predpokladať, že právomoc sa zakladala na okolnostiach stanovených v článku 20 ods. 1.

146. V prejednávanom prípade sa mi zdá, že dokonca aj vtedy, ak sporné opatrenie nie je také výslovné, ako by sa žiadalo, samotný záver, ktorý z toho treba vyvodiť, je, že španielsky súd sa sám osebe domnieval, že má všeobecnú právomoc, a neodvolával sa na článok 20. [58]

147. Možno dodať, že za okolností tohto prípadu sa nebolo možné oprávnene odvolávať na článok 20, keďže M. sa nenachádzal v Španielsku v žiadnom štádiu konania na španielskom súde. (Z bodov 50 až 52 rozsudku vo veci Detiček [59] by sa mohlo zdať, že na to, aby bolo predbežné opatrenie týkajúce sa rodičovských práv a povinností prijaté za okolností stanovených v článku 20, sa musí nielen dieťa, ale aj osoby, ktoré predtým alebo nedávno vykonávali tieto práva a povinnosti, nachádzať v dotknutom členskom štáte. Súhlasím však s názorom vyjadreným na pojednávaní niekoľkými z prítomných, že takýto prístup by bol nesprávny a že práve samotná prítomnosť dieťaťa stanovuje, či môžu byť vo vzťahu k nemu prijaté naliehavé predbežné opatrenia.) Pokiaľ ide o S., skutočnosť, že od narodenia neopustila územie Španielska, zna-

57 — Pozri bod 96 vyššie a poznámku pod čiarou 42.

58 — Pozri body 54 až 61 a bod 104 vyššie a poznámku pod čiarou 43.

59 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 39.

mená, že všeobecná právomoc španielskych súdov je podľa článku 8 nesporná a že (v súčasnosti) neexistuje žiadna otázka uznania alebo výkonu v inom členskom štáte.

148. Napokon matka na Amtsgericht Stuttgart uviedla, že napriek tomu, že osvedčenie bolo vydané španielskym súdom podľa článku 39 nariadenia, sporné opatrenie nie je v Španielsku vykonateľné, lebo predbežné opatrenia dotknutého druhu zaniknú, pokiaľ nie je v rámci 30 pracovných dní podaný návrh na rozhodnutie vo veci samej, a v prejednávanom prípade otec takýto návrh v rámci tejto lehoty nepodal. [60]

149. To, či toto tvrdenie v skutočnosti a v španielskom procesnom práve je, alebo nie je riadne odôvodnené, nie je záležitosť, o ktorej môže rozhodnúť Súdny dvor. Otázka týkajúca sa nariadenia však môže vzniknúť, ak sa účastník konania domáha v inom členskom štáte vyhlásenia vykonateľnosti opatrenia, ktorého vykonateľnosť v členskom štáte pôvodu zanikla, ale ku ktorému bolo vydané osvedčenie.

150. Podľa článku 28 ods. 1 nariadenia musí byť rozsudok o výkone rodičovských práv a povinností na účely vykonania v inom členskom štáte vykonateľný v členskom štáte pôvodu. V súlade s článkom 37 ods. 1 písm. b) a článkom 39 musí byť k návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti pripojené osvedčenie podľa vzoru stanoveného v prílohe II, ktoré je vydané príslušným súdom členského štátu pôvodu. V bode 9.1 tohto osvedčenia sa od sporného súdu vyžaduje, aby uviedol, či je rozsudok vykonateľný podľa práva tohto štátu. Vzniká teda otázka, či môže súd členského štátu výkonu skúmať niečo viac, než len toto osvedčenie, ktoré bolo vydané na účely zistenia, či je rozsudok (stále) vykonateľný.

151. Zdá sa mi, že takúto možnosť má súd, na ktorý je podaný návrh na vyhlásenie vykonateľnosti. Hoci článok 31 ods. 2 uvádza, že návrh možno zamietnuť len z niektorého z dôvodov stanovených v článku 23, zdá sa byť logicky nevyhnutné, že zamietnutie musí byť takisto možné, ak rozsudok nie je vykonateľný v členskom štáte pôvodu, keďže takáto vykonateľnosť je podmienkou, ktorá je výslovne stanovená v článku 28 ods. 1. Predloženie osvedčenia podľa vzoru stanoveného v prílohe II nie je však absolútnou požiadavkou na splnenie tejto podmienky, keďže článok 38 ods. 1 umožňuje súdu členského štátu výkonu prijať rovnocenné písomnosti alebo iné informácie. Navyše žiadne z ustanovení oddielov 2 a 3 kapitoly III, ktorá upravuje konanie o vyhlásení vykonateľnosti rozsudkov týkajúcich sa rodičovských práv a povinností,

60 — Pozri bod 65 vyššie.

nestanovuje, že by osvedčenie v prílohe II bolo záväzné alebo nenapadnuteľné.

152. To je jasne v rozpore s ustanoveniami oddielu 4, ktoré upravujú vykonateľnosť určitých rozsudkov týkajúcich sa práva styku alebo návratu dieťaťa. Tento oddiel upravuje osvedčenia podľa vzorov stanovených v prílohách III a IV a uznanie a výkon práva „bez potreby vyhlásenia za vykonateľné a bez možnosti namietať proti jeho uznaniu, ak bol rozsudok osvedčený v členskom štáte pôvodu“ [61]. Taktiež určuje, že proti vydaniu osvedčenia nie je prípustný opravný prostriedok, [62] ale tým, že neumožňuje predložiť iné rovnocenné písomnosti alebo informácie, robí predloženie osvedčenia v skutočnosti absolútnou podmienkou výkonu.

153. Z tohto dôvodu sa domnievam, že zámerom normotvorcu bolo rozlišovať medzi rozsudkami o výkone rodičovských práv a povinností na jednej strane a rozsudkami, ktoré sa týkajú práva styku alebo návratu dieťaťa, na strane druhej. [63] Vo vzťahu k rozsudkom, ktoré sa týkajú práva styku alebo návratu dieťaťa, je kľúčovým okrem iného osvedčenie o vykonateľnosti v členskom štáte pôvodu; toto osvedčenie je zároveň nevyhnutné a záväzné. Vo vzťahu k rozsudkom o výkone rodičovských práv a povinností je osvedčenie dôležité, nie je však absolútne nevyhnutné a možno ho napadnúť opravným prostriedkom.

154. Ak opatrenie nie je natrvalo vykonateľné v členskom štáte pôvodu, ale zaniká alebo môže zaniknúť po určitom čase alebo v dôsledku uskutočnenia alebo neuskutočnenia určitej udalosti, je v systéme vzájomnej dôvery, ktorú nariadenie presadzuje, samozrejme, nielen žiaduce, ale aj prirodzené, že takéto obmedzenie by malo byť naznačené súdom pôvodu v jeho osvedčení. Ak takéto naznačenie absentuje, ktorákoľvek dotknutá osoba môže predložiť dôkaz, že opatrenie stratilo vykonateľnosť. V tomto prípade sú dostupné tie isté prostriedky komunikácie medzi súdmi a ústrednými orgánmi, ktoré existujú na účely potreby overiť základ právomoci. Ak takéto prostriedky poskytnú uspokojivú odpoveď, súd vykonávajúci rozhodnutie by,

61 — Pozri článok 41 ods. 1 a článok 42 ods. 1.

62 — Článok 43 ods. 2.

63 — Tento názor sa zdá byť vytvorený odôvodneniami č. 23 a 24, ktoré sa, zdá sa, týkajú iba „rozsudkov o práve styku a rozsudkov o návrate“, keďže sa zmieňujú o automatickom uznaní bez dôvodov zamietnutia výkonu a o nemožnosti podať proti osvedčeniu opravný prostriedok.

samozrejme, nemal pokračovať v skúmaní, v prípade absencie takejto odpovede by však takisto nemal účastníkom konania brániť v predložení aktuálnych dôkazov inými spôsobmi.

Druhá hypotéza: opatrenie umožnené článkom 20

155. Dospela som teda k záveru, že predbežné opatrenia prijaté súdom členského štátu na základe právomoci odvodenej týmto súdom z pravidiel o všeobecnej právomoci stanovených v nariadení musia byť uznané a vykonané v iných členských štátoch rovnakým spôsobom ako akýkoľvek iný rozsudok prijatý na tom istom základe v súlade s článkom 21 a nasl. nariadenia. Súd, ktorý prejednáva návrh na uznanie alebo neuznanie takéhoto opatrenia alebo návrh na vyhlásenie vykonateľnosti, je oprávnený zistiť základ právomoci, na ktorý sa súd pôvodu odvoláva, a to zo znenia alebo z obsahu jeho rozhodnutia, alebo, ak je to nevyhnutné, komunikáciou s týmto súdom, či už priamo alebo prostredníctvom príslušných ústredných orgánov. Len v takom prípade, že takáto komunikácia nevedie k primerane rýchlemu výsledku, možno predpokladať, že právomoc sa zakladala na okolnostiach stanovených v článku 20 ods. 1. V prípade (predbežných) rozhodnutí o rodičovských právach a povinnostiach sa môžu na overenie toho, či je rozhodnutie (stále) vykonateľné v členskom štáte pôvodu, použiť tie isté prostriedky komunikácie, ak je napadnutá správnosť osvedčenia vydaného podľa článku 39.

156. Uplatní sa ten istý záver, pokiaľ ide o uznanie a výkon, ak sporné predbežné opatrenia nie sú prijaté na základe všeobecnej právomoci podľa nariadenia, ale na základe vnútroštátneho práva za obmedzených okolností umožnených článkom 20?

157. Jasnou úvodnou pripomienkou je, že samotné znenie článku 20 vymedzuje povahu opatrení, ktoré upravuje („s ohľadom na osoby alebo majetok v tomto štáte“) takým spôsobom, že otázky týkajúce sa uznania alebo výkonu v inom štáte nemôžu vznikať často. Navyše skutočnosť, že takéto opatrenia zaniknú, len čo začne konať súd, ktorý má všeobecnú právomoc, znamená, že akékoľvek uznanie alebo výkon môže mať iba prechodný význam

pre osobu, ktorá sa ho domáha. [64] Skutočnosť, že je azda omnoho menej pravdepodobné, že takéto situácie vznikajú za okolností stanovených v článku 20 ako v prípade predbežných opatrení prijatých súdom, ktorý má všeobecnú právomoc, však neznamená, že nemôžu nikdy vzniknúť, najmä za okolností, v rámci ktorých sa počas dočasnej prítomnosti dieťaťa v treťom členskom štáte, ktorá je v súlade so zákonom, vyskytne určitá udalosť.

158. Z tých, ktorí predložili písomné pripomienky, sa iba španielska a talianska vláda domnievajú, že opatrenia prijaté za okolností stanovených v článku 20 by mali byť uznané a vykonané v iných členských štátoch. Obe vlády poukazujú na mimoriadne širokú definíciu „rozsudku [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*]“ stanovenú v článku 2 ods. 4 nariadenia, [65] teda na pojem, ktorý sa používa vo všetkých ustanoveniach o uznávaní a výkone a o ktorom sa domnievajú, že sa musí vzťahovať na akékoľvek vykonateľné rozhodnutie akéhokoľvek súdu bez ohľadu na základ, na ktorom bolo prijaté. Talianska vláda zdôrazňuje dôležitosť práva na vypočutie, ktoré považuje za jediné podstatné kritérium rozhodnutia o vykonateľnosti v iných členských štátoch. Španielska vláda sa domnieva, že potrebný účinok nariadenia by mohol byť spochybnený vtedy, ak by boli opatrenia prijaté za okolností stanovených v článku 20 vylúčené z ustanovení o uznávaní a výkone. [66]

159. Hoci Komisia vo svojich písomných pripomienkach vyjadrila názor, že článok 20 nebol relevantný v kontexte konania vo veci samej, na pojednávaní zaujala viac či menej originálny prístup. Tvrdila, že ustanovenia článku 21 a nasl. nariadenia sú v skutočnosti uplatniteľné na opatrenia prijaté za okolností stanovených v článku 20 ods. 1, ale iba ak každá z týchto okolností – prítomnosť osoby alebo sporného majetku, naliehavosť a predbežná povaha opatrenia – môže byť prísne overená a právo na vypočutie bolo zaručené. Najmä tvrdila, že predbežná povaha rozhodnutia by mala byť v prijatom rozhodnutí výslovná a doba platnosti uvedená.

160. Hoci by to mohol byť celkom užitočný prístup, zdá sa mi, že nemá základ v samotnom nariadení. Mohlo by sa najmä zdať, že zahŕňa uplatňovanie článku 21 a nasl., čo by však menilo uplatnenie článku 24, ktorý

64 — Samozrejme, niektoré opatrenia, ako napríklad súdne povolenie na predaj majetku, ktorý ľahko podlieha skaze a ktorý patrí dieťaťu (alebo manželskému páru, keďže článok 20 sa vzťahuje aj na rozvod, rozluku a zrušenie manželstva), alebo súdne povolenie na operáciu dieťaťa (oba príklady sú citované v správe Lagarde o Haagskom dohovore z roku 1996, už citovanej v poznámke pod čiarou 16, bod 68, týkajúcej sa článku 11 ods. 1 tohto dohovoru), budú mať *de facto* účinky, ktoré jednoducho musia byť uznané v iných členských štátoch.

65 — „… rozsudok týkajúci sa [rozhodnutie týkajúce sa – *neoficiálny preklad*] rodičovských práv a povinností vydaný súdom členského štátu bez ohľadu na to, ako sa rozsudok označuje, vrátane uznesenia, príkazu alebo rozhodnutia [vydané súdom členského štátu bez ohľadu na to, ako sa rozhodnutie označuje, vrátane pojmov ‚rozsudok‘, ‚rozhodnutie‘ alebo ‚uznesenie‘ – *neoficiálny preklad*]“.

66 — Citovaný rozsudok z 11. júla 2008, Rinau, C-195/08 PPU, Zb. s. I-5271, bod 80 a nasl.

zakazuje akékoľvek preskúmanie právomoci. Nezastávam teda názor, že takýto prístup je odôvodnený súčasnou legislatívou.

161. Ostatní účastníci konania, ktorí predložili písomné pripomienky, predostreli niekoľko často sa prelínajúcich tvrdení, pričom sa všetci prikláňali k názoru, že pravidlá uznávania a výkonu stanovené v článku 21 a nasl. sa neuplatnia na predbežné opatrenia prijaté výlučne na základe článku 20.

162. Po prvé portugalská vláda a vláda Spojeného kráľovstva tvrdia, že z dôvodu, že sa článok 20 odvoláva skôr na predbežné „opatrenia“ než na „rozsudky [rozhodnutia – *neoficiálny preklad*]“, sa konkrétne zamýšľalo vylúčiť takéto opatrenia z „rozsudkov [rozhodnutí – *neoficiálny preklad*]“ uvedených v zvyšnej časti nariadenia, najmä v ustanoveniach týkajúcich sa uznávania a výkonu. Nepovažujem to za presvedčivé tvrdenie, najmä so zreteľom na frázu „bez ohľadu na to, ako sa rozsudok označuje, vrátane uznesenia, príkazu alebo rozhodnutia [ako sa rozhodnutie označuje, vrátane pojmov ‚rozsudok‘, ‚rozhodnutie‘ alebo ‚uznesenie‘ – *neoficiálny preklad*]“ stanovenú v článku 2 ods. 4 v spojení s veľmi širokou definíciou „súdu“ stanovenou v článku 2 ods. 1. V tomto kontexte, ak normotvorca v článku 20 zamýšľal rozlišovať medzi „opatrením“ a „rozsudkom [rozhodnutím – *neoficiálny preklad*]“, predpokladám, že by tak urobil výslovne. Skôr si myslím, že voľba znenia pravdepodobne vyplýva z pôvodu ustanovenia, ktorého predchodcovia [67] sa odvolávajú takmer výlučne na „opatrenia“.

163. Ďalej česká a portugalská vláda a vláda Spojeného kráľovstva zdôrazňujú, že článok 20 je výnimkou zo všeobecnej štruktúry nariadenia a mal by sa vykladať reštriktívne. Súhlasím s tým, že článok 20 predstavuje výnimku – avšak výnimku zo všeobecných pravidiel právomoci (vrátane prekážky začatého konania [68]) stanovených v kapitole II, medzi ktorými sa nachádza, a nie výnimku z pravidiel uznávania a výkonu, ktoré sú stanovené v kapitole III. Súhlasím teda s tým, že článok 20 sa pri rozhodovaní o tom, či situácia patrí do jeho pôsobnosti, musí vykladať reštriktívne, najmä pokiaľ ide o podmienky naliehavosti a prítomnosti v rámci územia. Nie som však presvedčená o tom, že by mal ako automatický dôsledok spôsobiť obmedzené uplatnenie ustanovení o uznávaní a výkone, najmä vzhľadom na zjavne taxatívny zoznam dôvodov neuznania stanovený v článku 23 nariadenia. [69]

67 — Pozri body 30 až 47 vyššie.

68 — Pozri pod 169 nižšie.

69 — Pozri bod 18 vyššie; zodpovedajúci zoznam dôvodov neuznania rozsudkov týkajúcich sa rozvodu, rozluky alebo anulovania manželstva je stanovený v článku 22. Navyše zdôrazňujem, že v bode 56 návrhov, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok A (už citovaný v poznámke pod čiarou 37), na ktorý sa vláda Spojeného kráľovstva odvoláva, generálna advokátka preskúmala iba otázku právomoci, ktorej sa prípad týkal, a nie otázku uznania a výkonu.

164. Ďalšie tvrdenie, uvedené matkou, maďarskou vládou a vládou Spojeného kráľovstva, sa zakladá na bodoch 50 až 52 rozsudku vo veci A [70], v rámci ktorého Súdny dvor v podstate uviedol, že vzhľadom na to, že opatrenia, ktorých sa článok 20 týka, sú opatreniami „dostupnými podľa práva tohto členského štátu", je záležitosťou vnútroštátnej legislatívy stanoviť ich, a že vzhľadom na to, že sú prijaté na základe vnútroštátneho práva, musí ich záväzná povaha vyplývať z dotknutej vnútroštátnej legislatívy. Z tohto dôvodu uvedení účastníci konania tvrdia, že predbežné opatrenia prijaté iba na základe článku 20 neodvodzujú zo samotného nariadenia žiadnu záväznú silu, a keďže takáto sila sa odvodzuje z vnútroštátneho práva, musí sa obmedziť na územie, na ktorom je toto právo uplatniteľné.

165. Domnievam sa však, že akékoľvek rozhodnutie, ktoré sa týka nariadenia, či už predbežné alebo iné, či už prijaté na základe všeobecnej právomoci podľa nariadenia, alebo jednoducho na základe článku 20, odvodzuje svoju záväznú silu v prvom rade z vnútroštátneho práva súdu, ktorý ho prijal, a iba následne z nariadenia. [71] Navyše podľa článku 28 ods. 1 je výslovnou podmienkou vyhlásenia vykonateľnosti v inom členskom štáte to, že rozsudok o výkone rodičovských práv a povinností musí byť vykonateľný v členskom štáte pôvodu. Zdá sa teda, že neexistuje nijaký dôvod na to, aby sa otázky týkajúce sa výkonu predbežných opatrení prijatých za okolností stanovených v článku 20 vnímali odlišne ako akékoľvek iné opatrenia prijaté výlučne na právnom základe ich vlastnej záväznosti. [72]

166. Podľa ďalšieho tvrdenia, ktoré Spojené kráľovstvo uviedlo vo svojich písomných pripomienkach, môže uznanie a výkon „opatrení stanovených v článku 20" mimo územia štátu pôvodu spochybniť celkovú štruktúru nariadenia a všeobecné pravidlo, že právomoc by mal mať súd členského štátu zvyčajného pobytu dieťaťa. Článok 20 síce zaručuje, že v právomoci neexistuje žiadna medzera, ale zároveň predstavuje riziko oneskorenia ešte predtým, ako súd, ktorý má všeobecnú právomoc, bude môcť konať. Toto riziko by sa mohlo zvýšiť v prípade, že sa opatrenia stanovené v článku 20 majú vykonať v iných členských štátoch. Jeden rodič by sa napríklad mohol domáhať dočasného zverenia dieťaťa do jeho osobnej starostlivosti na súde, ktorý nemá všeobecnú právomoc, podľa nariadenia, za okolností stanovených v článku 20. Ak by sa druhý rodič snažil o to, aby začal konať

70 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 37.

71 — Navyše, keďže nariadenie neobsahuje nijaké ustanovenia všeobecného práva v žiadnej z oblastí, ktorých sa týka, vždy bude musieť byť akékoľvek opatrenie prijaté v praxi „dostupné podľa vnútroštátneho práva", dokonca aj keby právomoc bola jasne založená na jednom z ustanovení článkov 8 až 15.

72 — Opäť by som zdôraznila to (pozri poznámku pod čiarou 69 s ohľadom na návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott), že Súdny dvor sa vo svojom rozsudku vo veci A nezaoberal otázkou výkonu rozhodnutia v inom členskom štáte, ale sa iba spýtal, či ustanovenia vnútroštátneho práva týkajúce sa predbežného opatrenia prijatého za okolností stanovených v článku 20 boli záväzné – a odpovedal, že to bola záležitosť vnútroštátneho práva.

súd, ktorý má všeobecnú právomoc v členskom štáte zvyčajného pobytu dieťaťa, tento súd by nemohol prijať právomoc, pokiaľ by súd, ktorý začal konať ako prvý, neodmietol uplatnenie tejto právomoci. Z hľadiska praxe to môže trvať nejaký čas – v rámci neho by prvý rodič získal nariadenie opatrenia, ktoré by bolo uznané a vykonateľné v rámci Európy.

167. Tento prístup, zdá sa, predpokladá, že ak je návrh na súd členského štátu podaný na jedinom základe, a síce, že okolnosti stanovené v článku 20 nariadenia sú splnené, tento súd je „súdom, ktorý začal konať ako prvý“, na účely pravidiel o prekážke začatého konania stanovenej v článku 19, a tak „súd, ktorý začal konať ako druhý“, nemôže konať dovtedy, kým súd, ktorý začal konať ako prvý, neodmietne uplatnenie tejto právomoci. [73]

168. Spojené kráľovstvo však na pojednávaní prijalo odlišný prístup, konkrétne vnímalo článok 20 ako „vyčleňujúci sa“ z jurisdikčných pravidiel stanovených v zvyšnej časti nariadenia, teda osobitnú oblasť, v rámci ktorej sa tieto pravidlá neuplatnia, ale vnútroštátne jurisdikčné pravidlá ostávajú zachované. Nemecká vláda dodala, že na čisto formálnej úrovni článok 20 nasleduje po článku 19, ktorý sa uplatňuje iba na pravidlá právomoci, ktoré mu predchádzajú, a že článok 20 by bol pozbavený veľkej časti svojho potrebného účinku, keby sa naň uplatnili pravidlá o prekážke začatého konania. Komisia dospela k záveru, že pravidlá o prekážke začatého konania sa uplatňujú, ale že overenie podľa článku 19 týkajúce sa „rovnakého predmetu konania“ by sa malo uplatniť striktne, podľa jej názoru s tým výsledkom, že predmet konania by v praxi vlastne nikdy nebol rovnaký v konaní vo veci samej a v konaní za okolností stanovených v článku 20 ods. 1.

169. Zastávam názor, že súdu konajúcemu iba podľa článku 20 neprináleží žiadna právomoc zverená nariadením. „Nebráni“ sa mu prijať také naliehavé opatrenia, ktoré sú nevyhnutné a sú dostupné podľa vnútroštátneho práva, s ohľadom na osoby alebo majetok v jeho územnej právomoci, ktoré sa uplatnia iba dovtedy, kým súd, ktorý má všeobecnú právomoc, neprijme opatrenia, ktoré považuje za primerané. Samotná skutočnosť, že koná jedine na základe článku 20, znamená, že jeho právomoc nemôže byť určená na účely článku 19, a tak konanie na tomto súde nespúšťa pravidlá prekážky začatého konania. Zo štruktúry článku 20 a najmä z článku 20 ods. 2 sa zdá byť zrej.mé, že ustanovenie nevytvára nijakú prekážku obrátiť sa na súd, ktorý má všeobecnú právomoc podľa nariadenia a ktorého rozhodnutia bezodkladne

73 — Domnienka, s ktorou môže súhlasiť Amtsgericht a Oberlandesgericht Stuttgart (pozri body 69 a 69 vyššie).

nahradia tie, ktoré boli prijaté na základe článku 20. Na druhej strane sa však názor Komisie, hoci azda dosahuje v praxi takmer taký istý výsledok, zdá byť zbytočne komplikovaný a neurčitý.

170. Nevidím teda žiadne nebezpečenstvo spochybnenia celkového systému nariadenia alebo všeobecného pravidla zverujúceho právomoc súdom členského štátu zvyčajného pobytu dieťaťa, ak sú predbežné opatrenia prijaté za okolností stanovených v článku 20 uznané alebo vykonané v iných členských štátoch ako v tých, v ktorých boli vydané. Tento systém ako celok chápem tak, že len čo sa začalo konať, súd so všeobecnou právomocou má vždy právomoc prijať akékoľvek primerané opatrenia. Akákoľvek právomoc iného súdu prijať predbežné opatrenia za okolností stanovených v článku 20 je podriadená tejto všeobecnej právomoci. Ak aj existuje riziko prieťahov, nevyplýva z pravidiel o prekážke začatého konania alebo z vykonateľnosti opatrení prijatých za okolností stanovených v článku 20, ale iba z možného nedostatku pozornosti pri obrátení sa na súd so všeobecnou právomocou. Na druhej strane účinnosti opatrení prijatých za týchto okolností – ktoré sú z hľadiska svojej definície naliehavo nevyhnutné – by sa pravdepodobne dalo ľahko vyhnúť až do začatia takéhoto konania, keby ich vykonateľnosť zanikla vo chvíli, keď dieťa prekročilo štátnu hranicu.

171. Z tvrdení, ktoré som doteraz preskúmala, ma teda ani jedno nepresvedčilo o tom, že predbežné opatrenia prijaté za okolností stanovených v článku 20 nariadenia sa musia vnímať, pokiaľ ide o ich uznávanie a výkon v iných členských štátoch, odlišne ako predbežné alebo iné opatrenia prijaté súdom, ktorý má všeobecnú právomoc podľa nariadenia. Iné tvrdenie uvedené matkou, nemeckou a maďarskou vládou sa však zdá byť presvedčivejšie.

172. Znenie článku 20 ods. 1 tohto nariadenia je zhodné so znením článku 12 nariadenia č. 1347/2000 (okrem odkazu skôr na „dohovor“ ako na „nariadenie“) a s článkom 12 Bruselského dohovoru II. Dôvodová správa Komisie k návrhu z roku 1999, ktorý viedol k prijatiu nariadenia č. 1347/2000 [74], a správa Borrás o Bruselskom dohovore II [75] uvádzajú (zhodne) vo vzťahu k týmto ustanoveniam toto: „Pravidlo stanovené v tomto článku sa obmedzuje na stanovenie územných účinkov v členskom štáte, v ktorom boli opatrenia prijaté.“ Dôvodová správa Komisie k návrhu toh-

74 — KOM(1999) 220 v konečnom znení.

75 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 8.

to nariadenia z roku 2002,[76] pokiaľ ide o článok 20, stanovuje, že „tento článok vo veľkej miere preberá článok 12 nariadenia Rady (ES) č. 1347/2000…“, hoci sa výslovne nezmieňuje o územnom účinku.

173. Kontext teda svedčí o premyslenom zámere zo strany tvorcov všetkých troch právnych nástrojov vylúčiť z pôsobnosti ustanovení o uznávaní a výkone rozhodnutí v iných členských štátoch predbežné opatrenia prijaté jednoducho na základe naliehavosti a prítomnosti súdom, ktorý nemá všeobecnú právomoc. Možno predpokladať, že Rada si pri prijímaní nariadenia č. 1347/2000 bola tohto zámeru vedomá, čo potvrdila tým, že neuskutočnila žiadnu zmenu článku 12. Domnievam sa, že možno tiež predpokladať, že na účely zmeny prístupu v kontexte tohto nariadenia by bola potrebná nejaká výslovná zmena.

174. Treba uznať, že ostatné ustanovenia vzdialenejších predkov nariadenia by mohli pôsobiť v prospech uznania a výkonu. Správa Schlosser o pristúpení k Bruselskému dohovoru z roku 1978[77] napríklad uvádzala, pokiaľ ide o obdobné ustanovenie dohovoru, že veľká rozmanitosť predbežných opatrení, ktoré sú dostupné v práve Írska a Spojeného kráľovstva, by spôsobovala určité ťažkosti, „keby sa predbežné rozsudky prijaté v týchto členských štátoch Spoločenstva mali uplatniť prostredníctvom vykonávacích konaní pôvodných členských štátov Spoločenstva“ – teda ujasňuje, že výkon v iných členských štátoch bol zamýšľaný. Správa Lagarde o Haagskom dohovore z roku 1996[78] dokazuje, že ochranné opatrenia prijaté na základe naliehavosti podľa článku 11 tohto dohovoru majú byť uznané vo všetkých zmluvných štátoch, kým nenaliehavé predbežné opatrenia podľa článku 12 majú iba vnútroštátny účinok.

175. Napriek takýmto náznakom, hoci môžu byť presvedčivé, a napriek výhodám, ktoré môžem vidieť[79] v možnosti uznávania a vykonávania opatrení prijatých za okolností stanovených v článku 20 ods. 1 v iných členských štátoch podľa nariadenia až dovtedy, kým súd so všeobecnou právomocou nerozhodne, predsa mi však z priamej legislatívnej histórie ustanovenia jasne vyplýva, že takéto opatrenia majú predovšetkým pôsobiť iba v rámci členského štátu, v ktorom boli prijaté. Ustanovenia stanovené v článku 21 a nasl. nariadenia, ktoré stanovujú takmer automatické

76 — KOM(2002) 222 v konečnom znení.
77 — Už citovaná v poznámke pod čiarou 10, bod 183.
78 — Už citovaná v poznámke pod čiarou 16, body 72 a 75.
79 — Pozri bod 170 vyššie, *in fine*.

uznanie a výkon v iných členských štátoch, sa preto neuplatnia.

176. Zdôraznila by som však, že záver, ku ktorému som dospela, neznamená, že nariadenie bráni akémukoľvek uznaniu alebo výkonu opatrení prijatých v iných členských štátoch za okolností stanovených v článku 20 ods. 1. Znamená to skôr to, že uznanie a výkon takýchto opatrení nariadenie neupravuje. Pokiaľ ide o záležitosti, ktoré nariadenie neupravuje, vo vzťahoch medzi členskými štátmi sa naďalej uplatňujú predchádzajúce dohovory. [80] Jedným z relevantných dohovorov by mohol byť Európsky dohovor z roku 1980 [81], ktorý nerozlišuje medzi predbežnými alebo inými opatreniami, jeho článok 14 však vyžaduje, aby zmluvné štáty „uplatnili jednoduchý a rýchly postup uznania a výkonu rozhodnutí týkajúcich sa osobnej starostlivosti o dieťa“. V prejednávanom prípade by mohol byť relevantný aj bilaterálny dohovor z roku 1983 [82].

177. V dôsledku toho, ak predbežné opatrenie prijaté za okolností stanovených v článku 20 ods. 1 – čiže na základe právomoci a opravných prostriedkov dostupných podľa vnútroštátneho práva – nemôže byť predmetom takmer automatického uznania a výkonu v rámci postupov stanovených v nariadení, predsa len môže byť predmetom iných, aj keď pravdepodobne neobratnejších postupov odvodených z vnútroštátneho práva, a najmä tých, ktoré sú vyžadované mnohostrannými alebo dvojstrannými dohovormi, ktorých sú členské štáty zmluvnými stranami.

178. Po dosiahnutí tohto názoru si nemyslím, že je nevyhnutné zaoberať sa otázkou [tvrdenie (iv) v bode 113 vyššie], či súd členského štátu výkonu môže spochybniť právomoc predpokladanú na základe článku 20. Skutočnosť, že M. sa nenachádzal v Španielsku v čase prijatia sporného opatrenia a že jedna z podmienok stanovených v článku 20 ods. 1 teda nebola splnená, nemá pre nemecké súdy žiaden význam, ak sa ustanovenia o uznávaní a výkone stanovené v nariadení v nijakom prípade neuplatnia, pokiaľ sa právomoc predpokladá na tomto základe. V tomto prípade sa ten istý typ úvah uplatní na tvrdenie, že platnosť sporného opatrenia zanikla ešte predtým, ako sa o jeho výkon požiadalo.

179. V každom prípade, ak uznanie a výkon opatrenia prijatého za okolností stanovených v článku 20 ods. 1 nie sú záležitosťami, ktoré by upravovalo nariadenie, potom sa zákaz preskúmania právomoci súdu

80 — Pozri články 59 až 62 nariadenia.

81 — Pozri body 40 a 46 vyššie.

82 — Pozri bod 48 vyššie.

uvedený v článku 24 neuplatní na tie prípady, keď sa osoba domáha takéhoto uznania alebo výkonu.

Záverečné poznámky

180. Pri analýze otázok, ktoré vznikli v rámci tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania, som považovala za nevyhnutné prijať široký prístup a preskúmať záležitosti, ktoré sa môžu v konečnom dôsledku preukázať ako nie úplne relevantné na vyriešenie otázok, ktoré treba zodpovedať.

181. To z veľkej časti spôsobuje zjavný nesúlad medzi právnym základom (nech bol už akýkoľvek), z ktorého španielsky súd v skutočnosti vychádzal pri určení svojej právomoci, a domnienkou v konaní na vnútroštátnom súde, pokiaľ ide o to, čo bolo týmto základom.

182. Tento nesúlad – spolu s absenciou, čo treba povedať, akýchkoľvek pripomienok akéhokoľvek druhu zo strany otca – bude prekážať nielen Súdnemu dvoru v jeho snahe poskytnúť užitočnú odpoveď na predloženú základnú otázku, ale aj členským štátom a Komisii v ich úsilí pomáhať Súdnemu dvoru v tomto smere. Celkovo to pravdepodobne prispelo k predĺženiu konania, ktoré by naopak malo byť urýchlené v takom rozsahu, ako je to len možné, so zreteľom na najlepšie záujmy dotknutých detí.

183. Nesúlad vznikol, ako sa zdá, čiastočne v dôsledku nejasnosti sporného opatrenia, pokiaľ ide o stanovenie základu právomoci, na ktorom bolo prijaté, a čiastočne možno z dôvodu procesných obmedzení stanovených matkiným opravným prostriedkom alebo jeho formou z právneho hľadiska vo vzťahu k Bundesgerichtshof.

184. Existencia a účinky nesúladu ma bez ohľadu na dôvody, ktoré ho spôsobujú, vedú k tomu, aby som opäť zdôraznila povinnosti zverené vnútroštátnym súdom v rámci systému vzájomnej dôvery stanoveného nariadením, ktorého hlavným cieľom je zaručiť rýchle vyriešenie sporov týkajúcich sa rodičovských práv a povinností súdom, ktorý je najvhodnejšie umiestnený na prijatie rozhodnutia v najlepšom záujme dieťaťa – a v tomto prípade v najlepšom záujme veľmi malých dvojčiat.

185. Tento cieľ nebol v prejednávanom prípade dosiahnutý.

Návrh

186. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor na otázku predloženú Bundesgerichtshof odpovedal takto:

— „Predbežné opatrenia prijaté súdom členského štátu na základe právomoci odvodenej súdom z pravidiel o všeobecnej právomoci stanovených v nariadení Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností musia byť uznané a vykonané v iných členských štátoch rovnakým spôsobom ako akýkoľvek iný rozsudok prijatý na tom istom základe, v súlade s článkom 21 a nasl. tohto nariadenia.

— Predbežné opatrenia prijaté súdom členského štátu na základe vnútroštátneho práva za okolností, ktoré sú stanovené v článku 20 nariadenia č. 2201/2003, nemusia byť uznané alebo vykonané v iných členských štátoch v súlade s článkom 21 a nasl. nariadenia. Toto nariadenie však nebráni ich uznaniu alebo výkonu v súlade s postupmi odvodenými z vnútroštátneho práva, najmä tými, ktoré sú vyžadované mnohostrannými alebo dvojstrannými dohovormi, ktorých zmluvnými stranami sú dotknuté členské štáty.

— Súd, ktorý prejednáva návrh na uznanie alebo neuznanie predbežného opatrenia alebo návrh na vyhlásenie vykonateľnosti, je oprávnený overiť právny základ právomoci, na ktorý sa súd pôvodu odvoláva, a to zo znenia alebo z obsahu jeho rozhodnutia, alebo, ak je to nevyhnutné, komunikáciou s týmto súdom, či už priamo alebo prostredníctvom príslušných ústredných orgánov. Len v prípade, ak žiaden z týchto prostriedkov neposkytne jasný a uspokojivý výsledok, možno predpokladať, že právomoc sa zakladala na okolnostiach stanovených v článku 20 ods. 1. V prípade predbežných rozhodnutí o rodičovských právach a povinnostiach sa

na overenie toho, či je rozhodnutie (stále) vykonateľné v členskom štáte pôvodu, môžu použiť tie isté spôsoby komunikácie, ak je správnosť osvedčenia vydaného podľa článku 39 nariadenia č. 2201/2003 napadnutá; a ak je takáto komunikácia neúspešná, môžu sa použiť iné dôkazné prostriedky, avšak za predpokladu, že sa predložia v primeranom čase."